

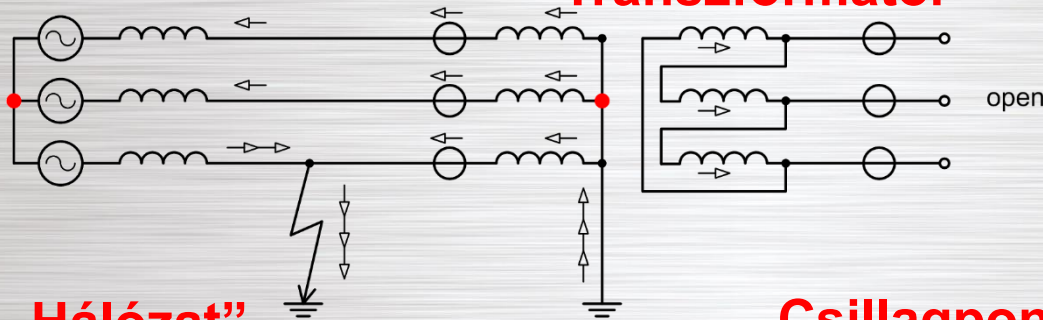
A csillagpont-kezelés védelmi vonatkozásai

Dr. Petri Kornél

Csillagpont a háromfázisú energiarendszerben

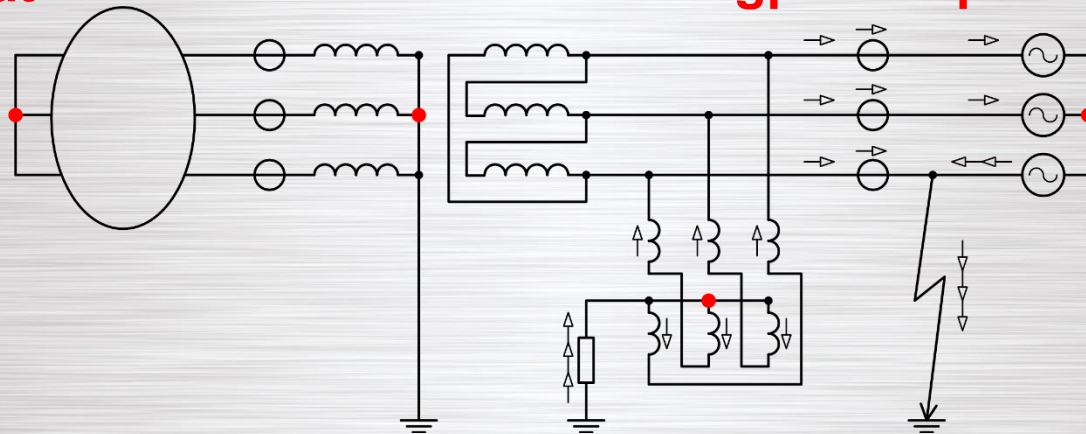
Generátor

Transzformátor

„Hálózat”

Csillagpont képzés

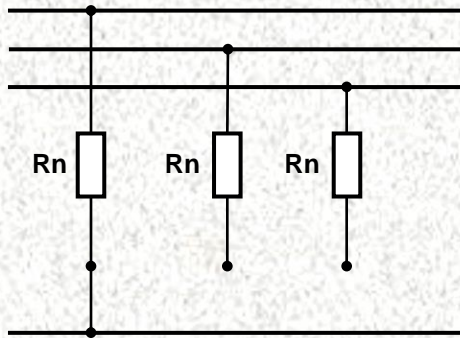

Csillagpont kezelés

- Földelt
- Szigetelt
- Hosszan földelt
- Kompenzált

A hatás földérintéses zárlatnál érvényesül

Az FN zárlat modellezése

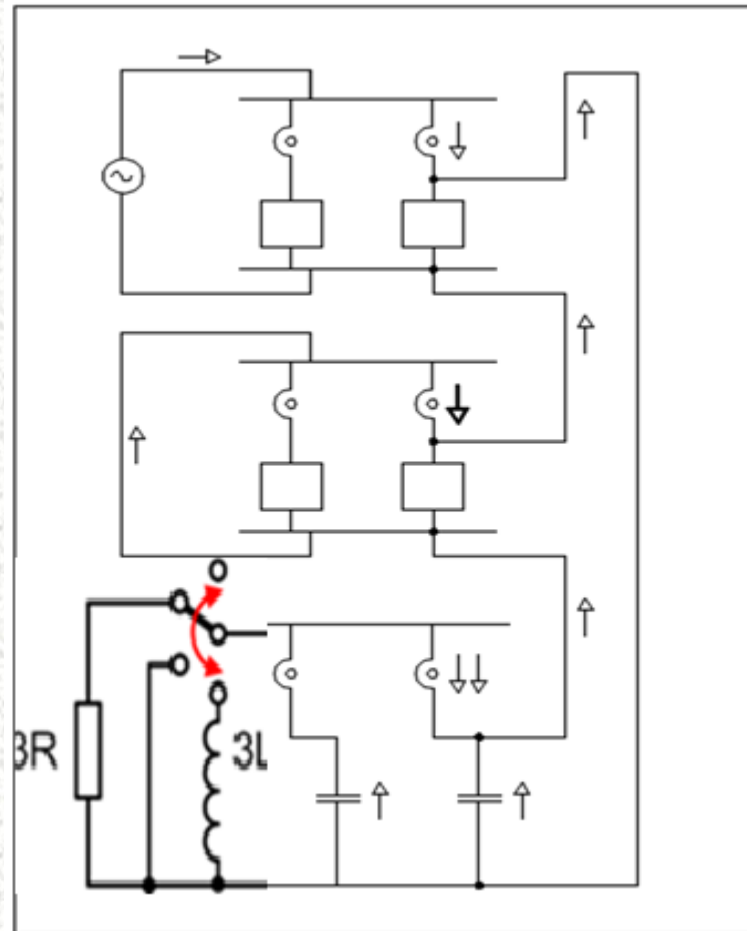

Szimmetrikus összetevők

Thevenin helyettesítés

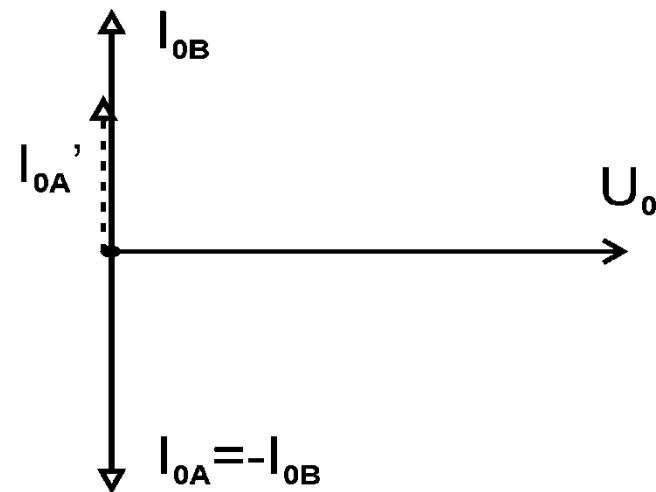
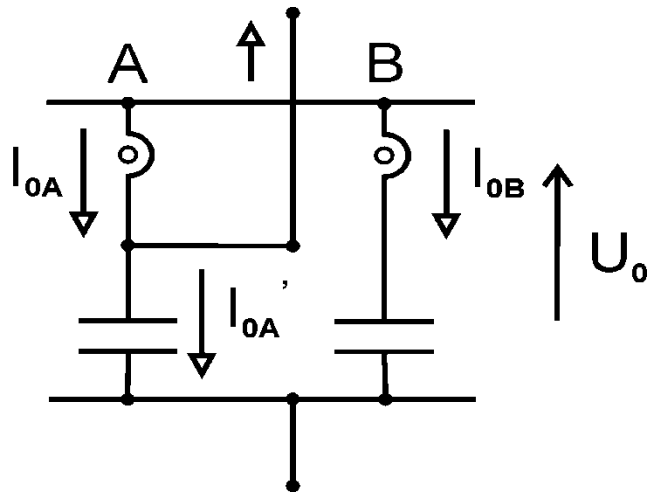
Összevonások

Elhanyagolások

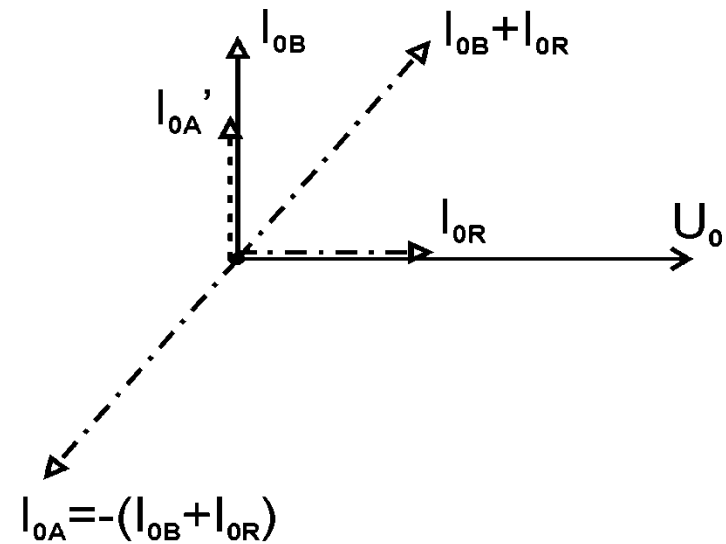
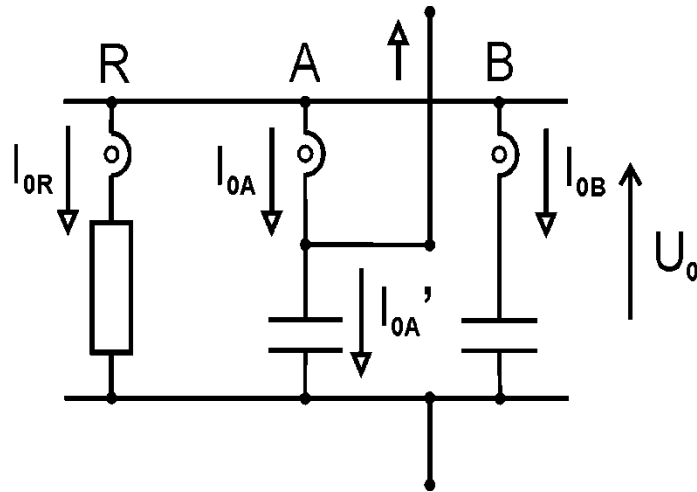
Földzárlat szigetelt hálózatokon

Szigetelt hálózat

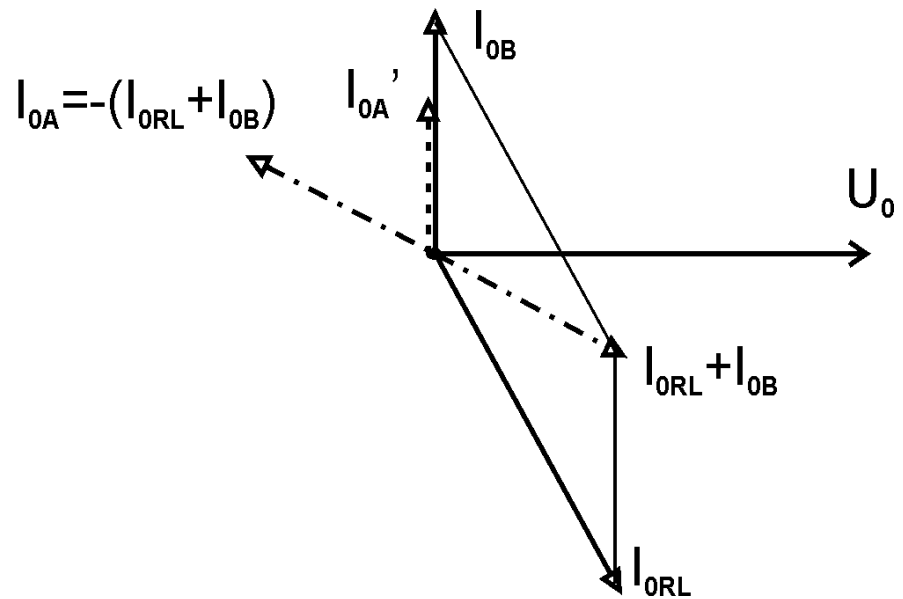
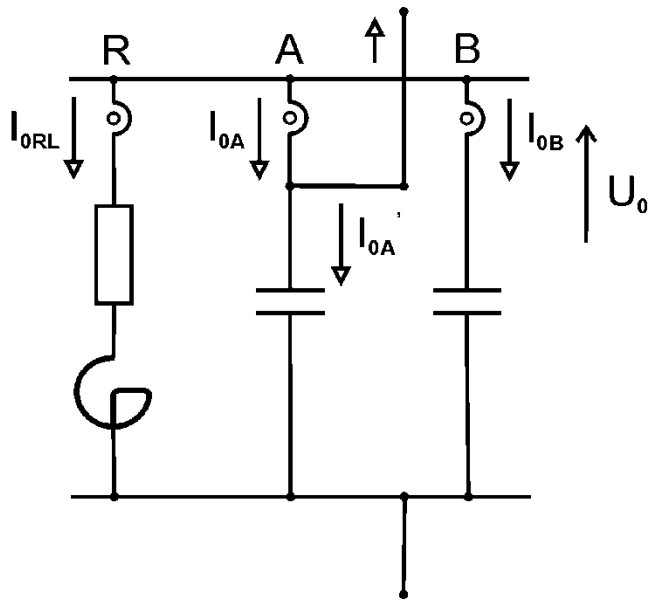
Földzárlat hosszan földelt hálózatokon

Hosszan földelt hálózat

Földzárlat kompenzált hálózatokon

Kompenzált hálózat

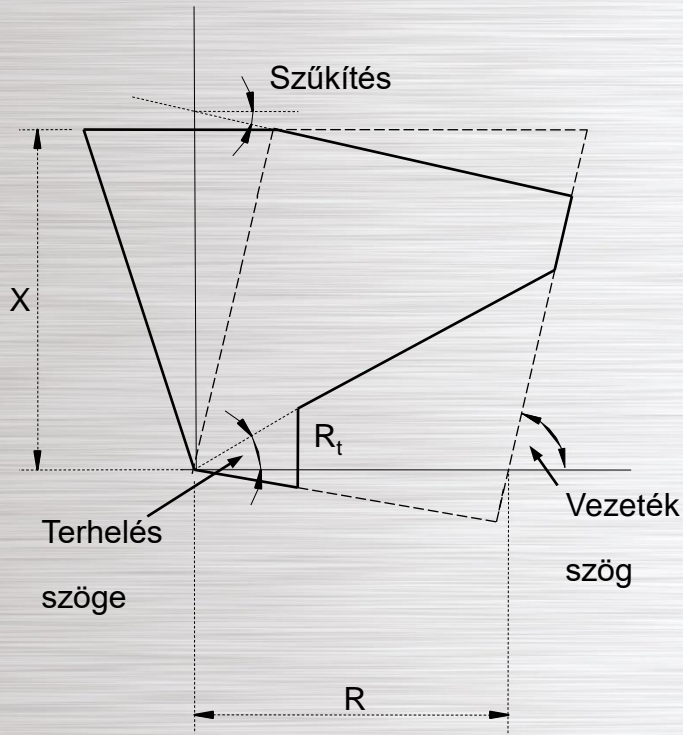
Mereven földelt hálózat

120kV, 220kV, 400kV, 750 kV

- **Korlátozott feszültség az ép fázisokban**
- **Nagy földzárlati áram**
  - **Csillagpont lazítás**
- **Védelmi igény:**
  - **Folyamatos mérés 6 védelmi hurokban**

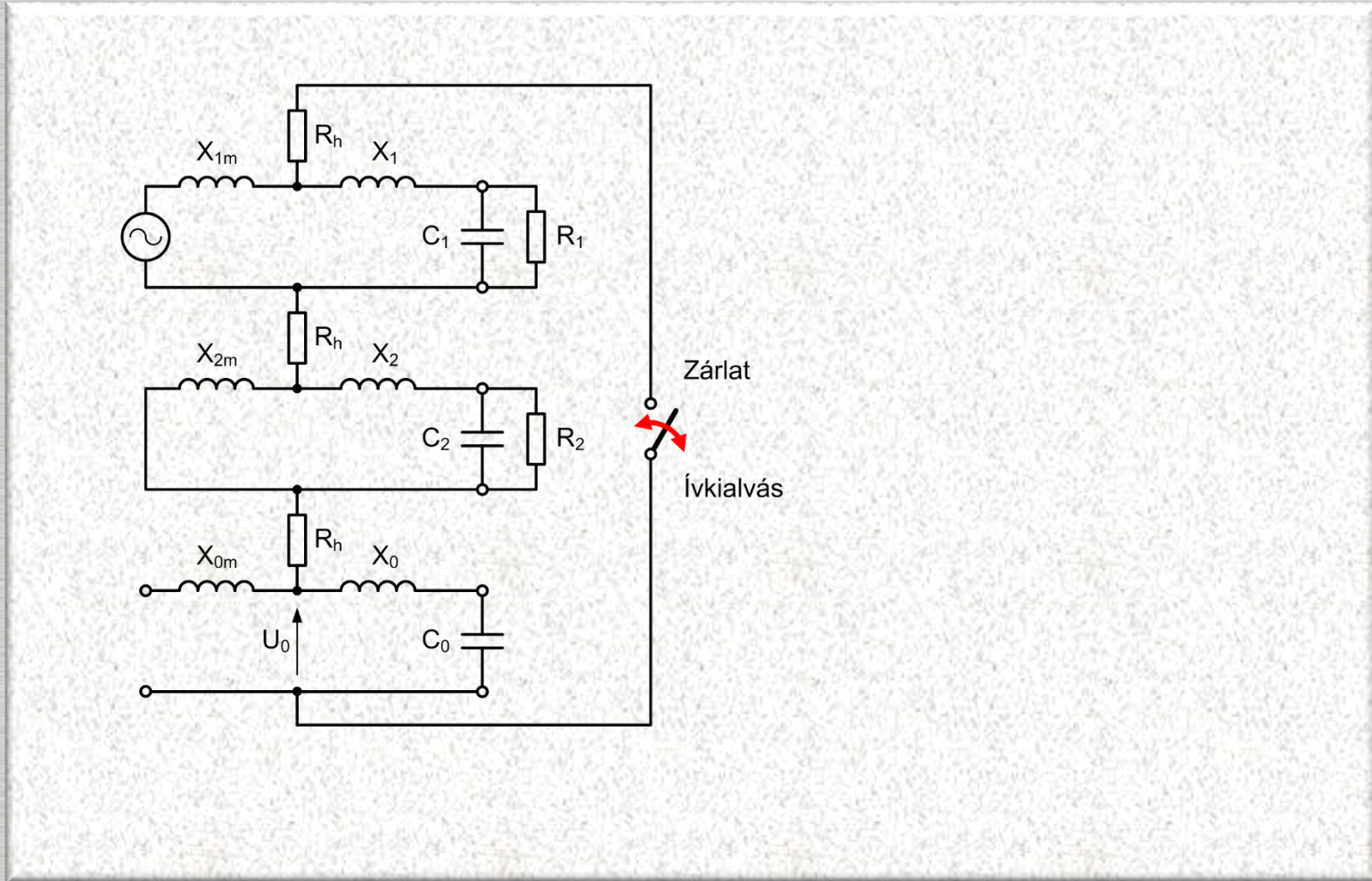
DTVA

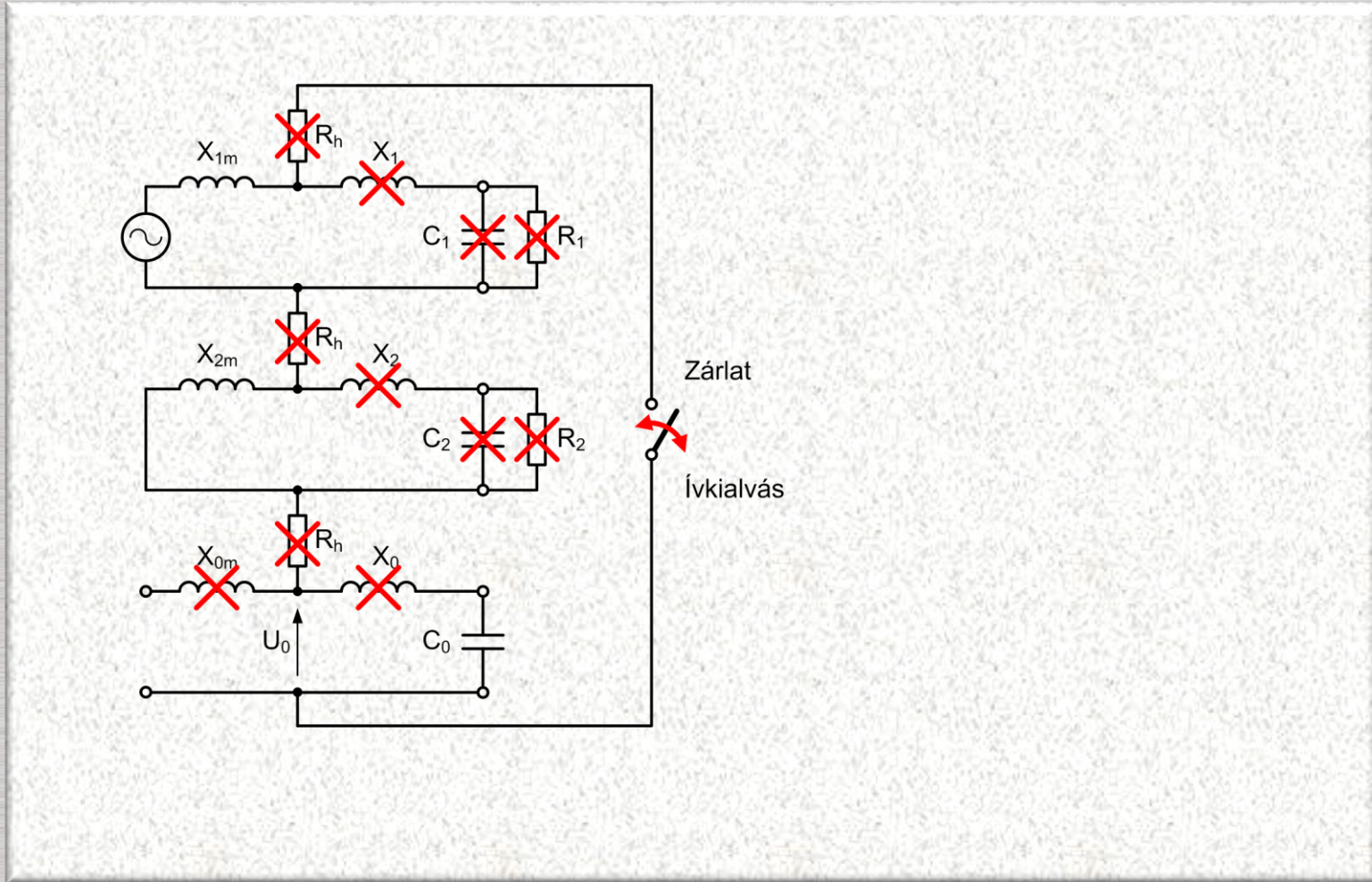

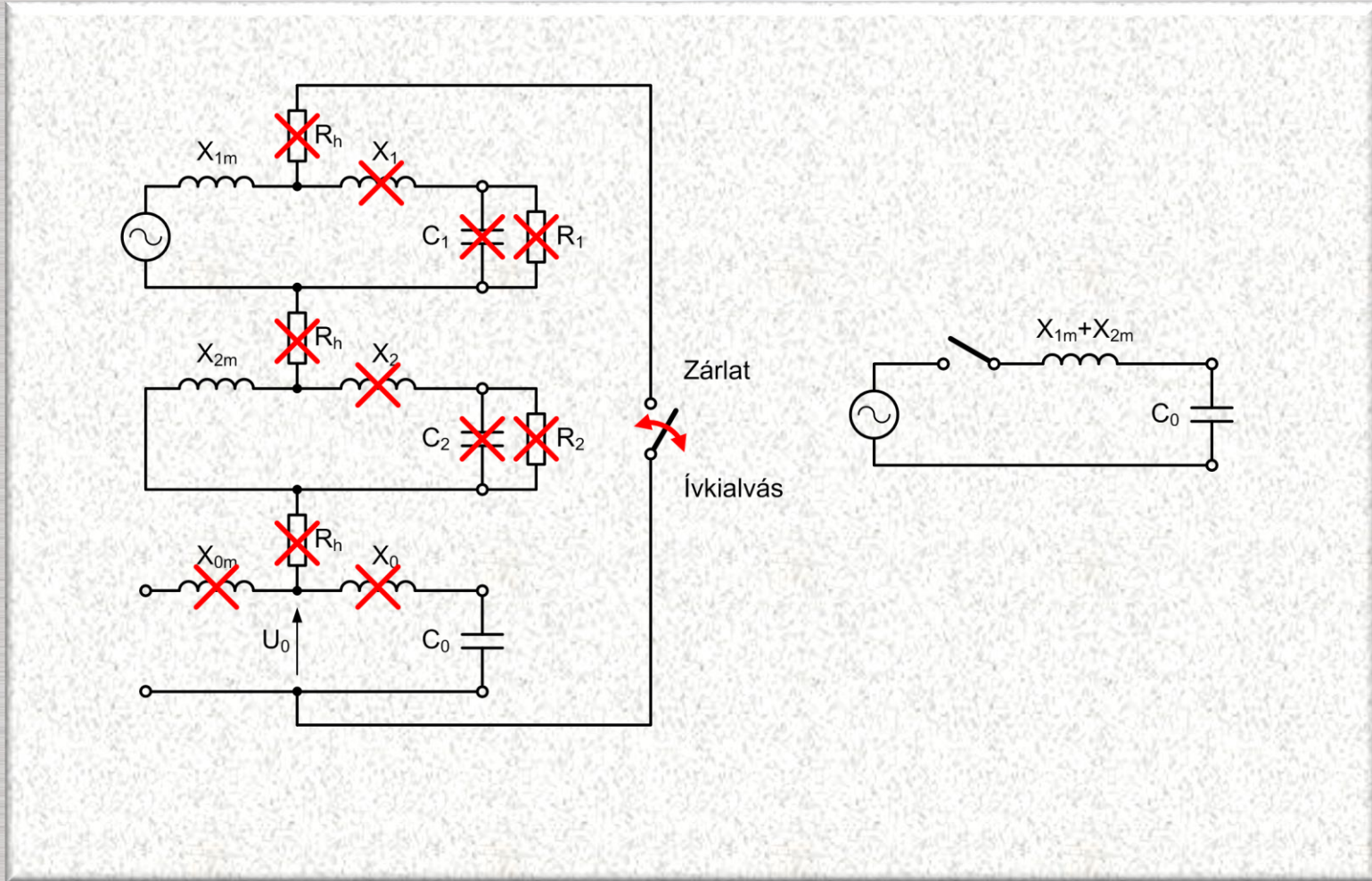
Zárlatfajta	Z	Lehet még
3F(N)	$Z_{BC} = \frac{U_B - U_C}{I_B - I_C}$	Z_{AB}, Z_{CA} Z_A, Z_B, Z_C
2F AB	$Z_{AB} = \frac{U_A - U_B}{I_A - I_B}$	
2F BC	$Z_{BC} = \frac{U_B - U_C}{I_B - I_C}$	
2F CA	$Z_{CA} = \frac{U_C - U_A}{I_C - I_A}$	
2FN AB	$Z_{AB} = \frac{U_A - U_B}{I_A - I_B}$	Z_A, Z_B
2FN BC	$Z_{BC} = \frac{U_B - U_C}{I_B - I_C}$	Z_B, Z_C
2FN CA	$Z_{CA} = \frac{U_C - U_A}{I_C - I_A}$	Z_C, Z_A
FN A	$Z_A = \frac{U_A}{I_A + 3I_o \alpha}$	
FN B	$Z_B = \frac{U_B}{I_B + 3I_o \alpha}$	
FN C	$Z_C = \frac{U_C}{I_C + 3I_o \alpha}$	

A szigetelt hálózat problémái

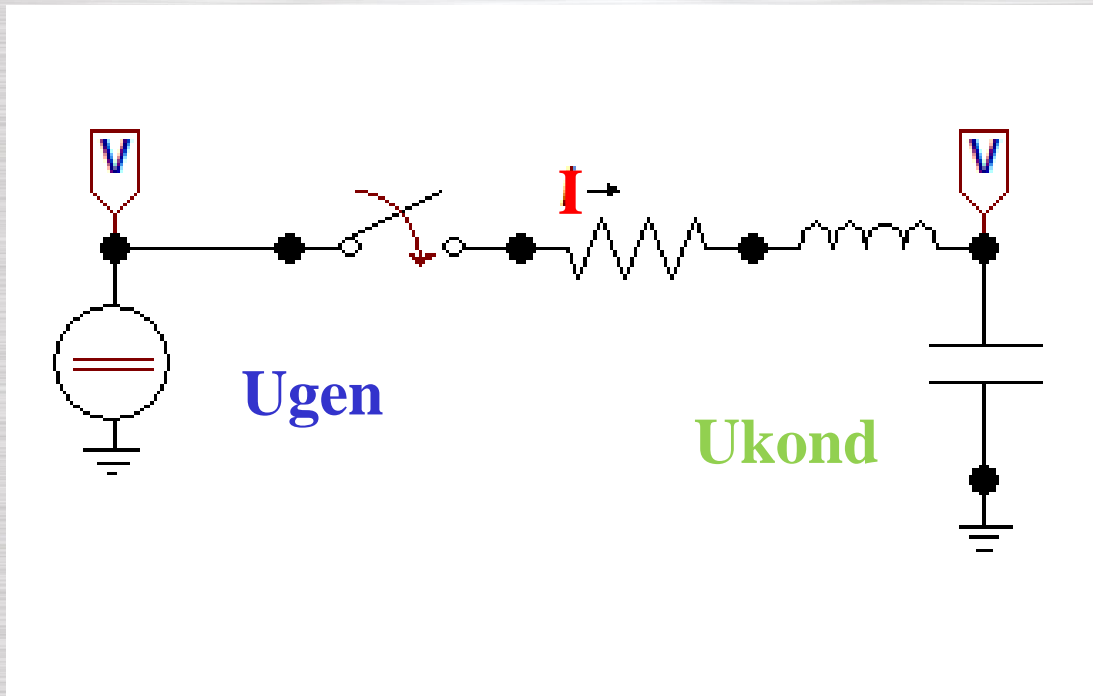
- Ívelő földzárlat
- Generátor 100%-os testzárlat-védelem

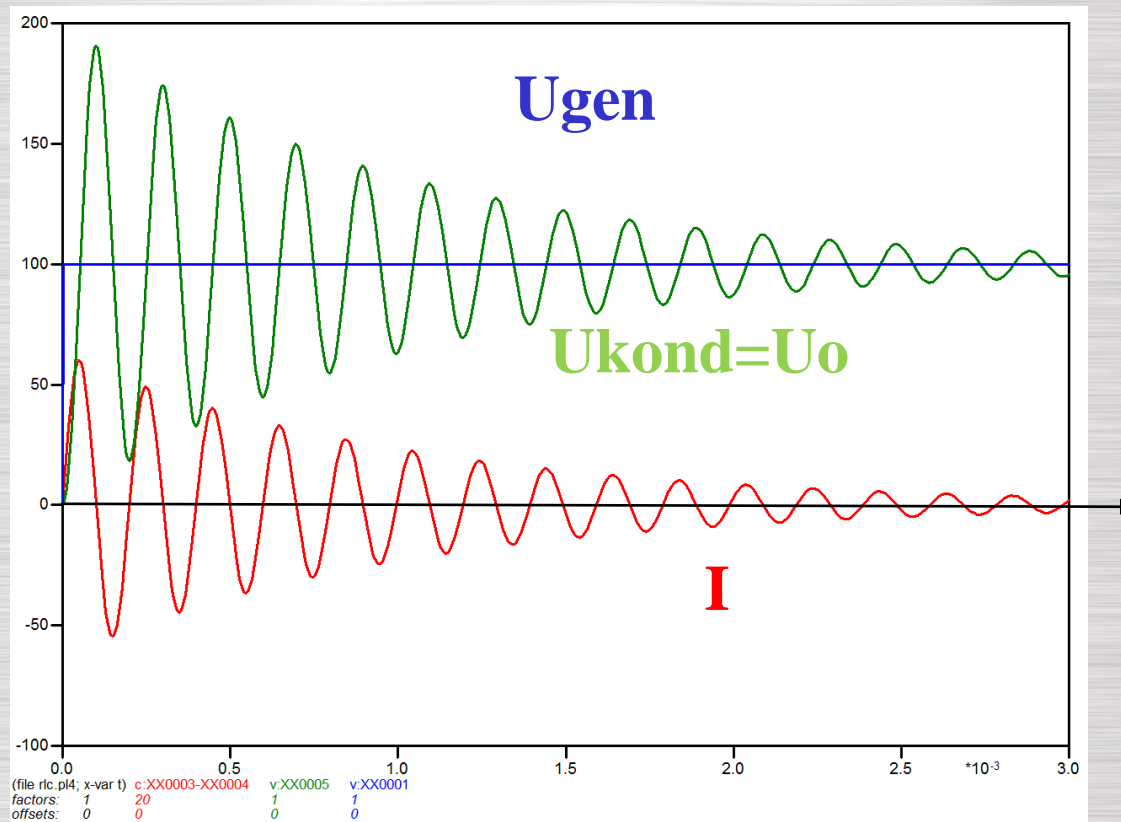

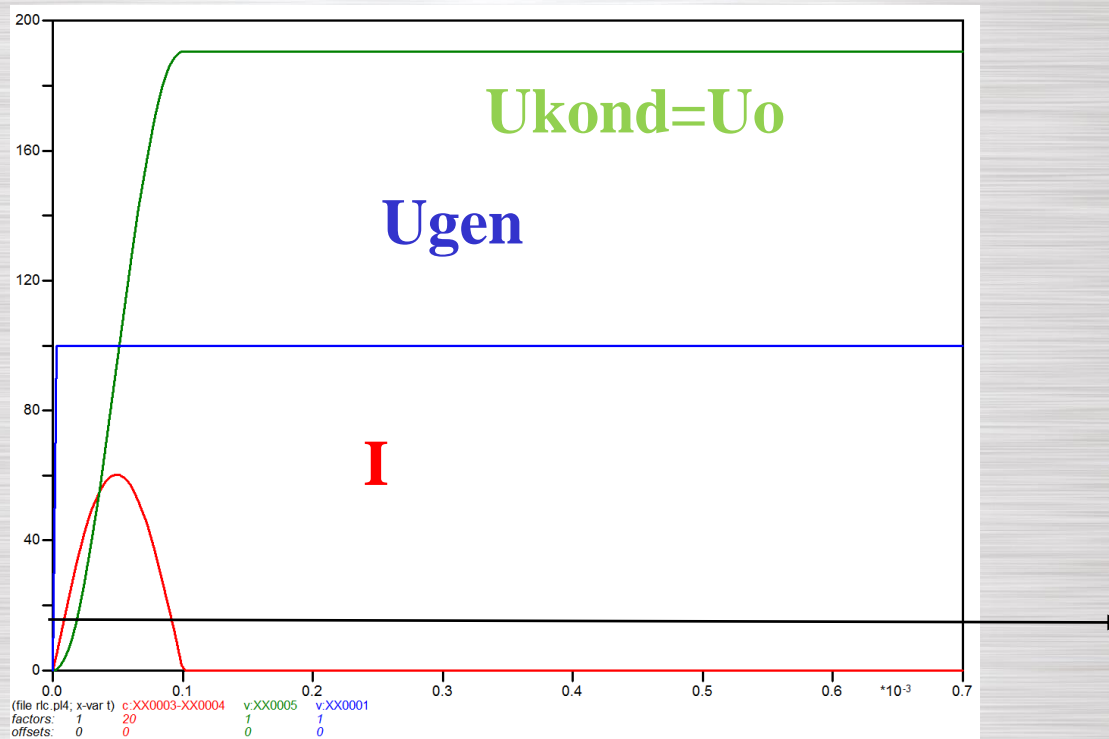
LC-kör egyenfeszültségre kapcsolás

LC-kör egyenfeszültségre kapcsolás

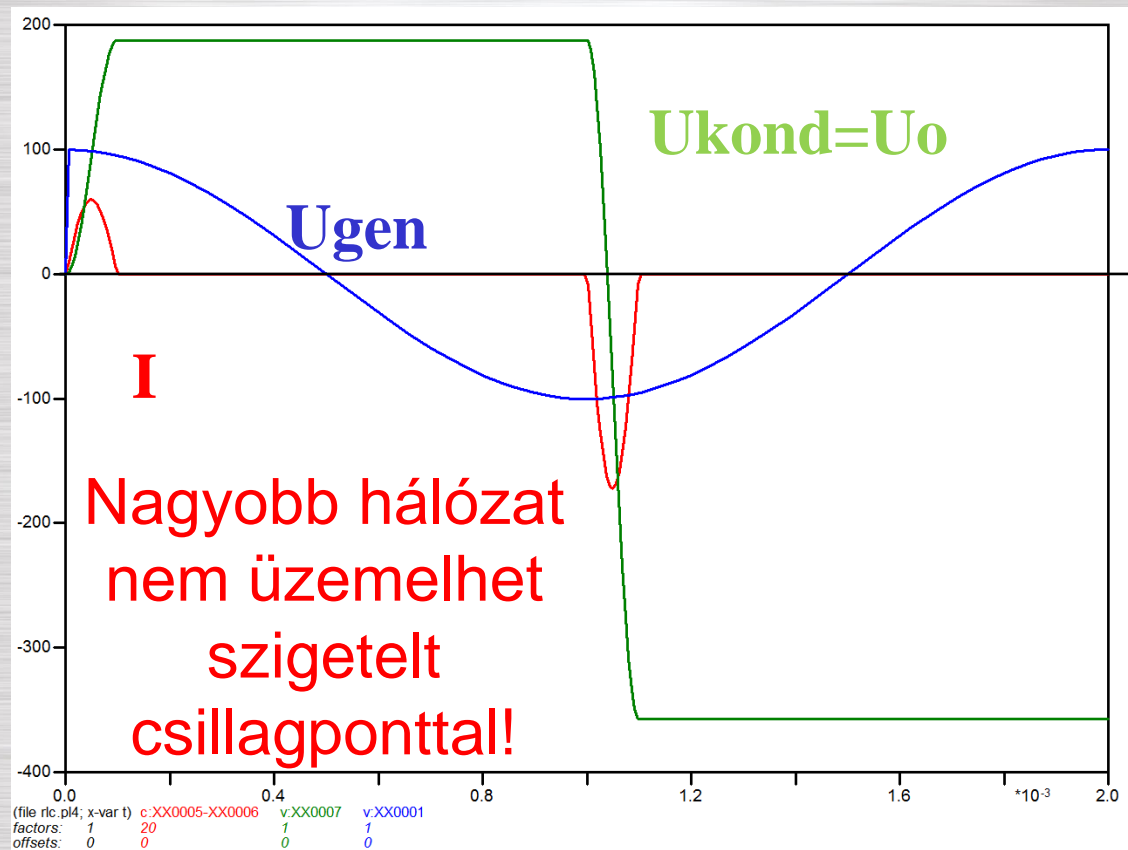

LC-kör egyenfeszültségre kapcsolás ívkiálvással

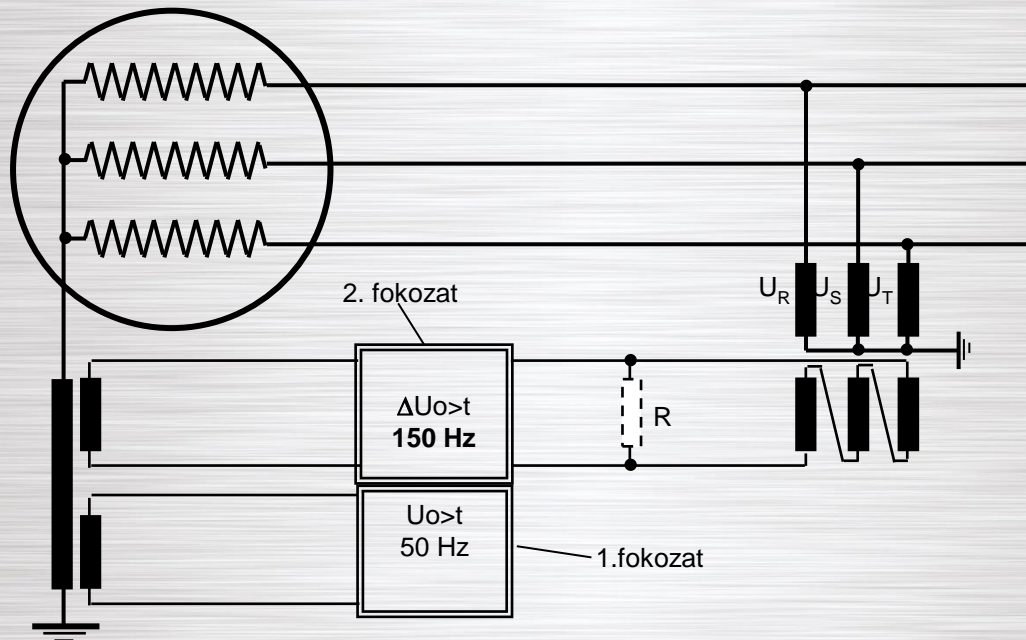

Ívelő földzárlat szigetelt hálózaton

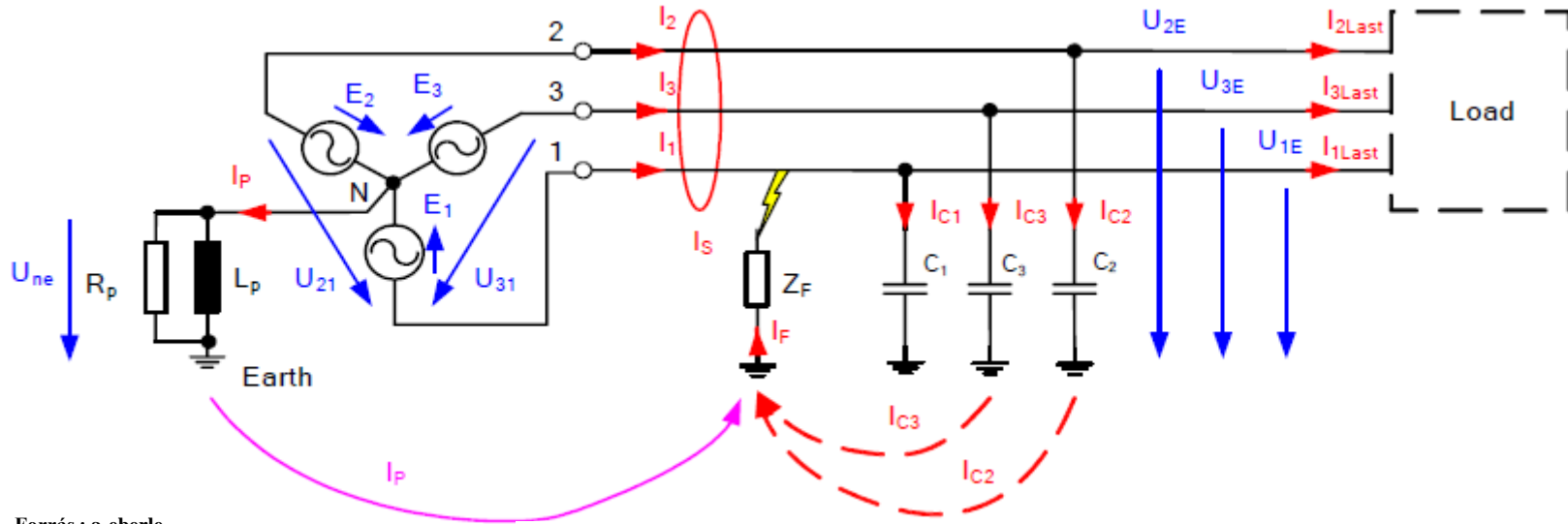
100%-os testzárlatvédelem (Pázmándi elv)

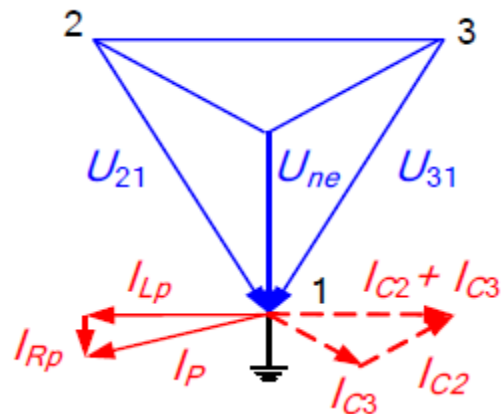
A kompenzált elosztóhálózatok földzárlati eseményeinek és problémakörének áttekintése

- A kompenzáció elve a 20-as évek óta ismert (Petersen),
de még mindig van tennivaló:**
- az előnyök kihasználására,
  - a hátrányok kiküszöbölésére.

A kompenzálás elve fázismennyiségekkel

Forrás : a-eberle

- **Normál üzem**

- Aszimmetria
- Petersen szabályozás
- Adaptív kompenzálás

- **Földzárlati tranziensek**

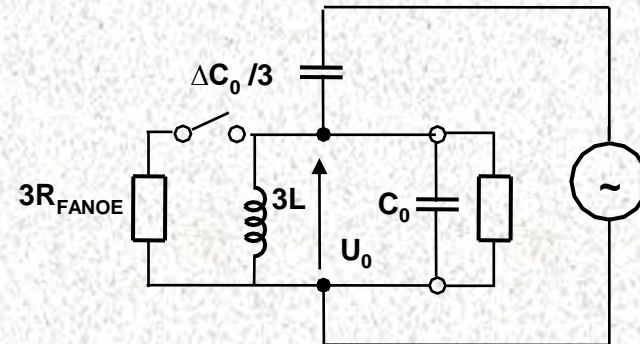
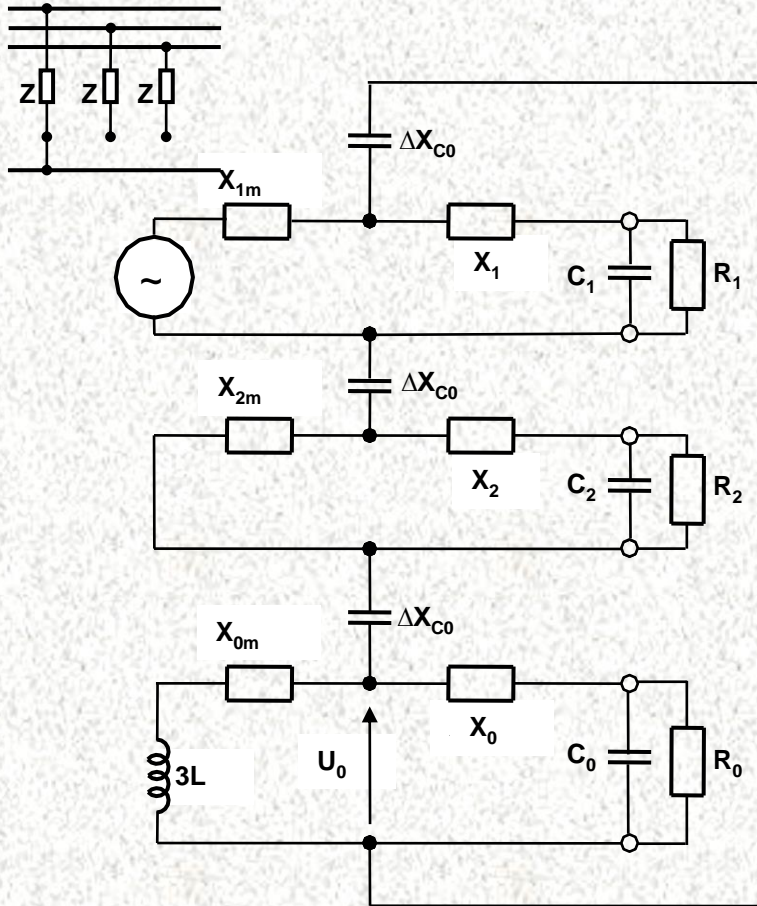
- Tranziens érzékelés

- **Állandósult földzárlat**

- A hibás leágazás keresése

Aszimmetria

FN zárlat ΔX_{C0}

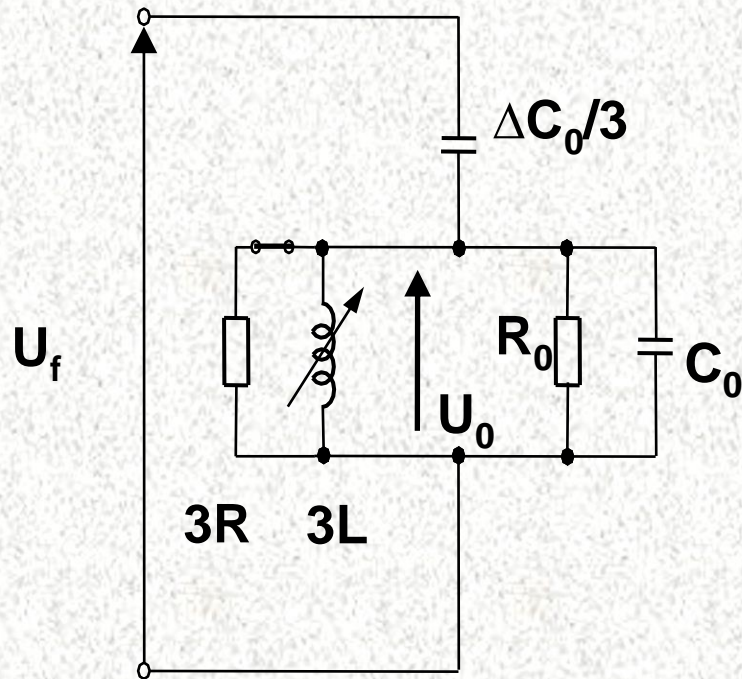
Feszültségosztás két nagy impedancia között:

- Állandósult U_0
- Bénítja a hangolást ....

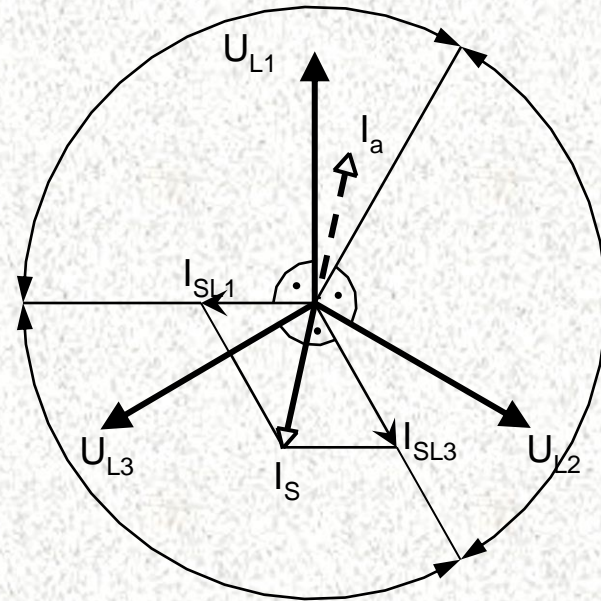
A szimmetrizálás lehetőségei

- Ciklikus fáziscsere
  - Sok szerelési munka
  - Szerelés sok helyen
  - Sok üzemidő kiesés
- Állandó csillagponti földelő ellenállás
  - Sok hátrány
- **Szimmetrizáló kondenzátorok**
  - Szerelés az alállomáson
  - Kis költség
  - Kis üzemidő kiesés

Az aszimmetria mérése

3R rögzíti a csillagpontot: $U_0 = 0$

Protecta megoldás:
EuroProt+ IED „Aszimer”

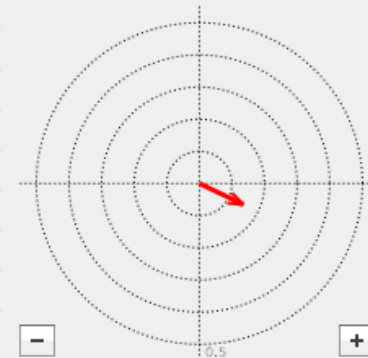
A mérés

A mérés („Aszimer”)

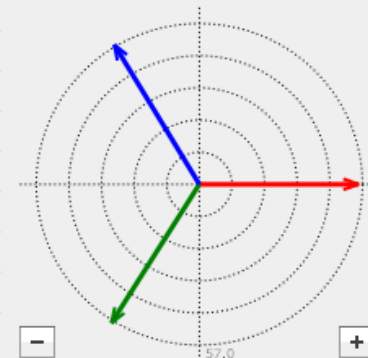
[-] CT4 module

Current Ch - I1	0.15	A
Angle Ch - I1	-26	deg
Current Ch - I2	0.00	A
Angle Ch - I2	0	deg
Current Ch - I3	0.00	A
Angle Ch - I3	0	deg
Current Ch - I4	0.00	A
Angle Ch - I4	0	deg

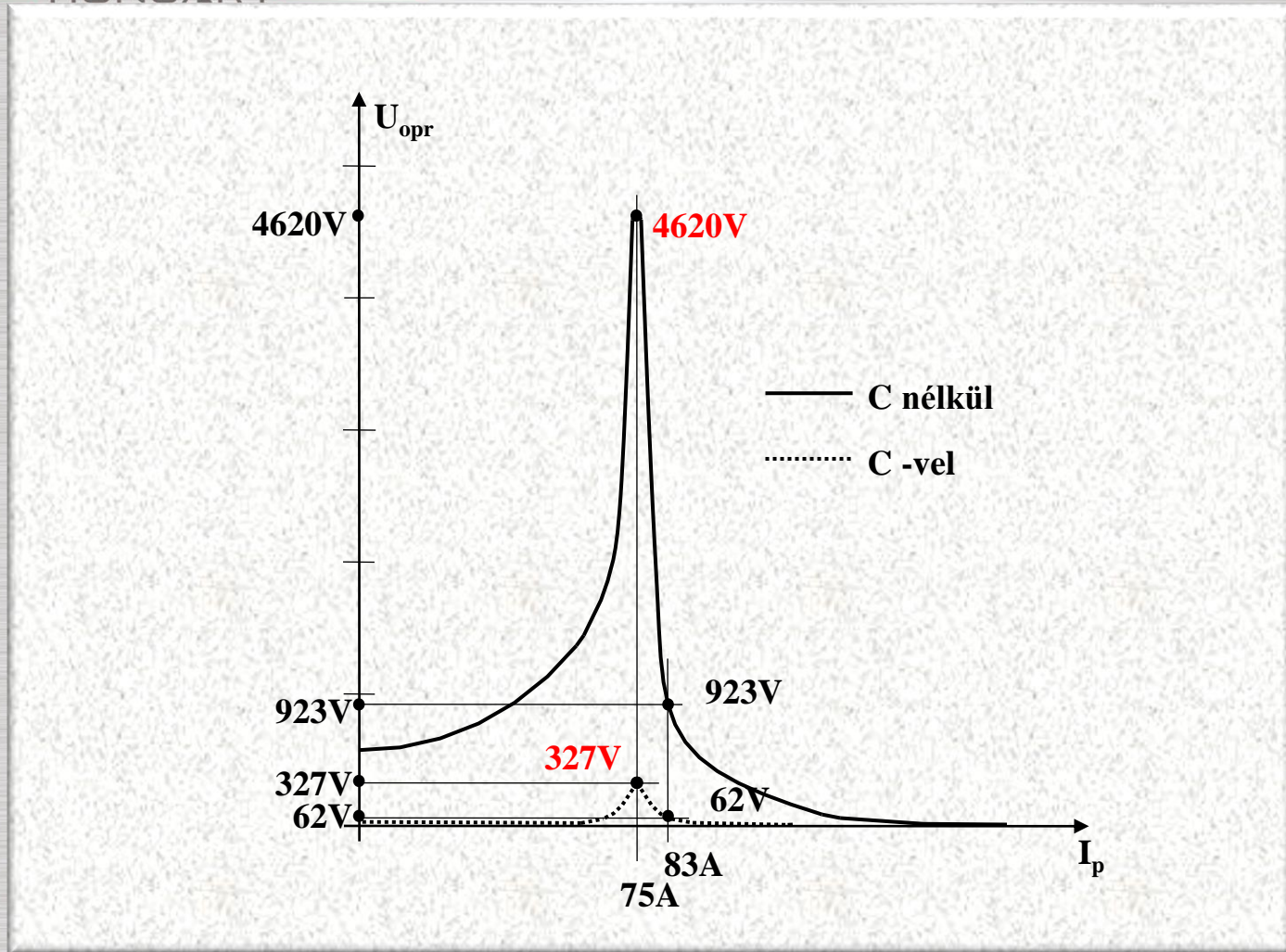

[-] VT4 module

Voltage Ch - U1	55.67	V
Angle Ch - U1	0	deg
Voltage Ch - U2	57.98	V
Angle Ch - U2	-122	deg
Voltage Ch - U3	57.74	V
Angle Ch - U3	121	deg
Voltage Ch - U4	0.00	V
Angle Ch - U4	0	deg

- Központi

Felszerelt kapacitás	U _o szimmetrizálás előtt	U _o szimmetrizálás után
0.15 μF (C _o = 6.84 μF)	4600 V (U _f = 11500 V)	327 V

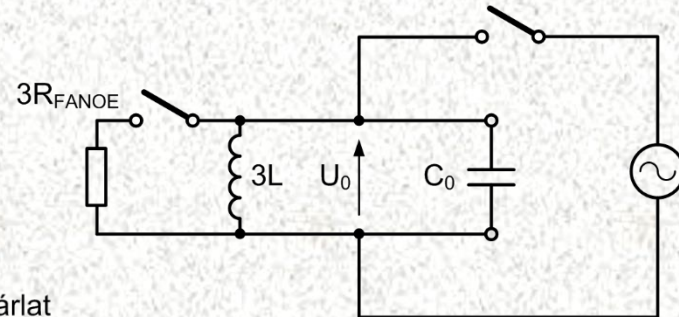
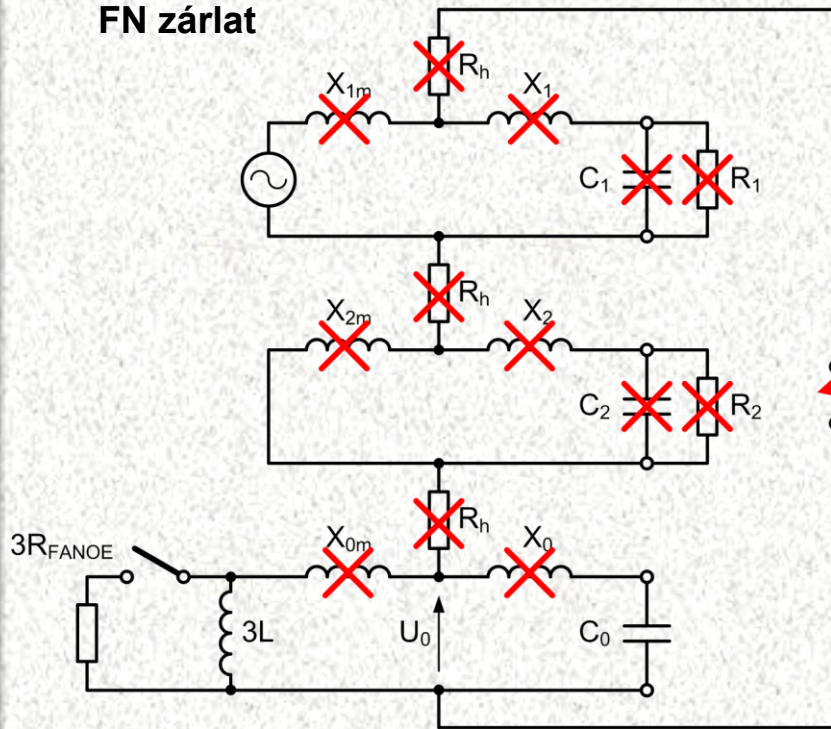
- Vezetékenként

Felszerelt kapacitás	U _o szimmetrizálás előtt	U _o szimmetrizálás után
6.6 nF ... 30.5 nF	5450 V (U _f = 11500 V)	737 V

Egyszerű, olcsó megoldás

Petersen szabályozás

FN zárlat

Zárlat

Ívkialvás

Hangolási igény

$$Z = \frac{j3\omega L \frac{1}{j\omega C_0}}{j3\omega L - j\frac{1}{\omega C_0}}$$

Protecta megoldás:
EuroProt+ IED DRL

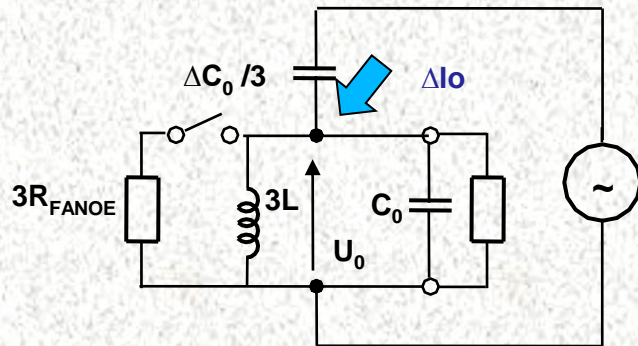
A Petersen szabályozás lehetőségei

Normál üzemben a zérus sorrendű
összetevőknek nincs szerepe

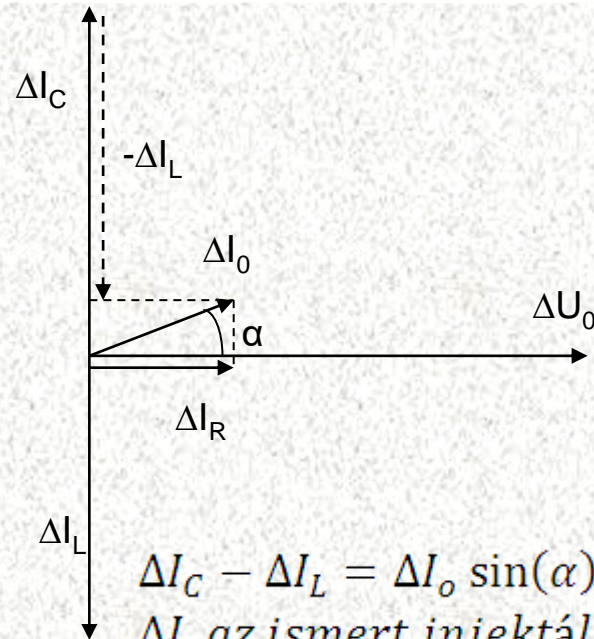
- Mesterséges (nagy impedanciás)
földzárlati viszonyokat alakítunk ki
- Kihasználjuk a „természetes”
aszimmetriát
- Zérus sorrendű injektálással
aktivizáljuk a zérus sorrendű
hálózatot

Protecta megoldás:
EuroProt+ IED DRL

Hangolás injektálással

Hatékony, ha az aszimmetria kicsi (az injektált áram a zérus sorrendű hálózatba folyik)

$$\Delta I_C - \Delta I_L = \Delta I_0 \sin(\alpha)$$

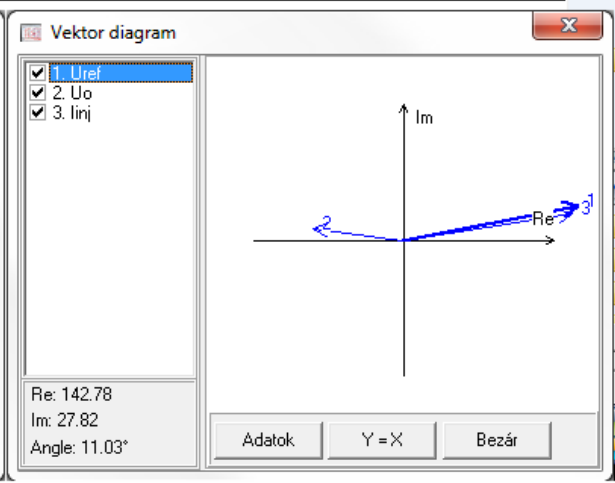
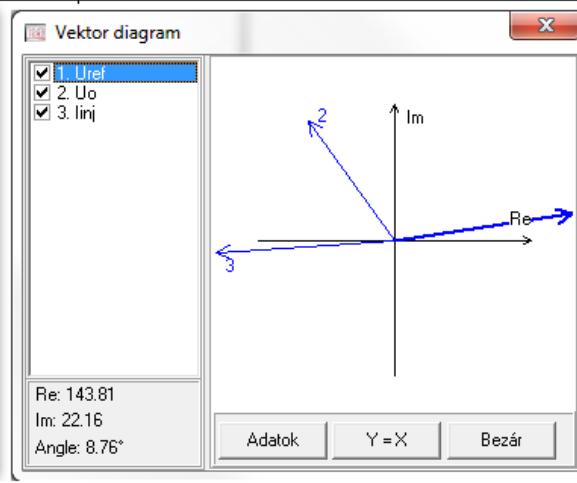
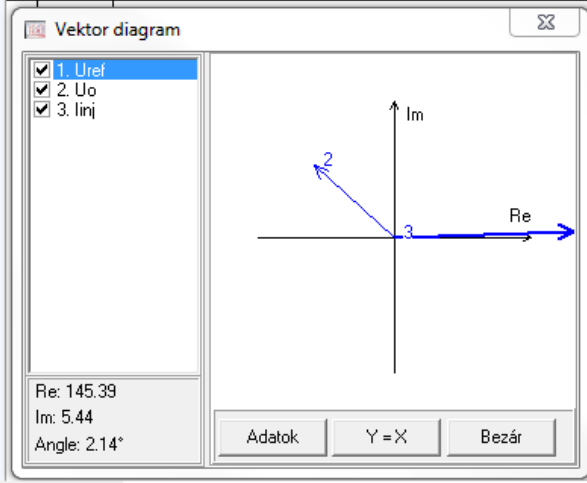
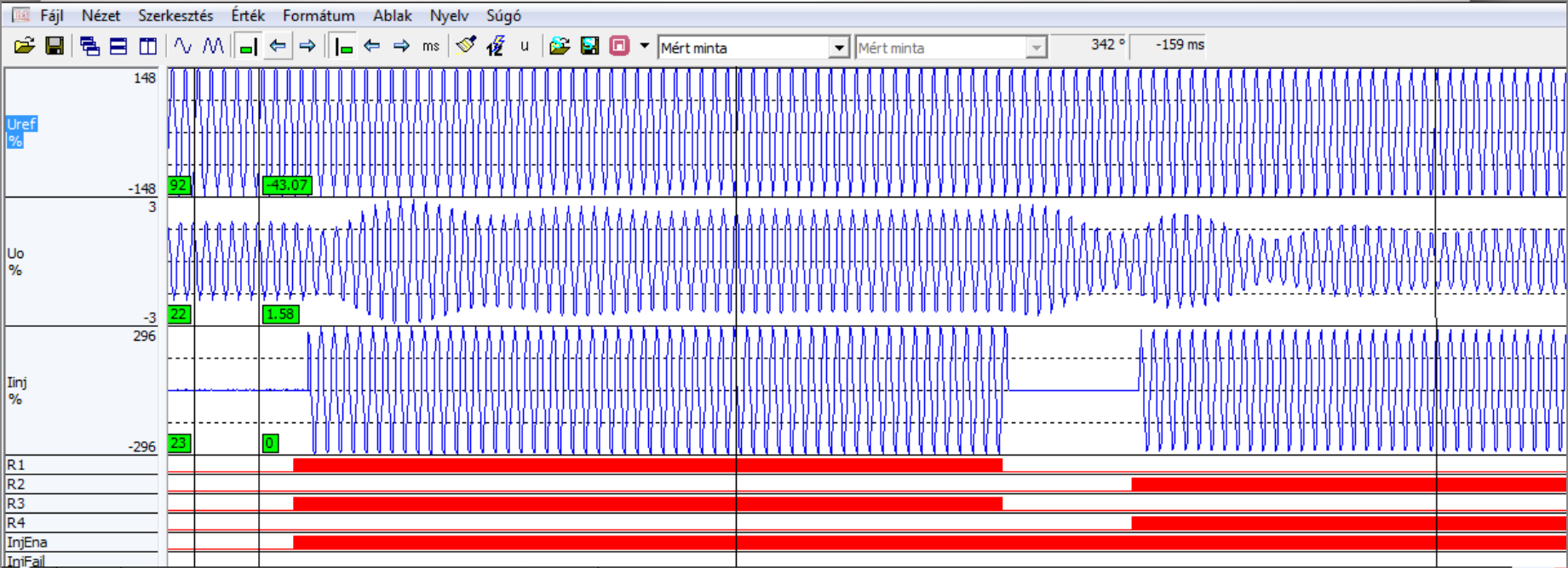
ΔI_0 az ismert injektált áram

ΔI_L ismert az állásjelzés alapján

ΔI_C és ebből X_C számítható

a megkívánt kompenzáció állás beállítható

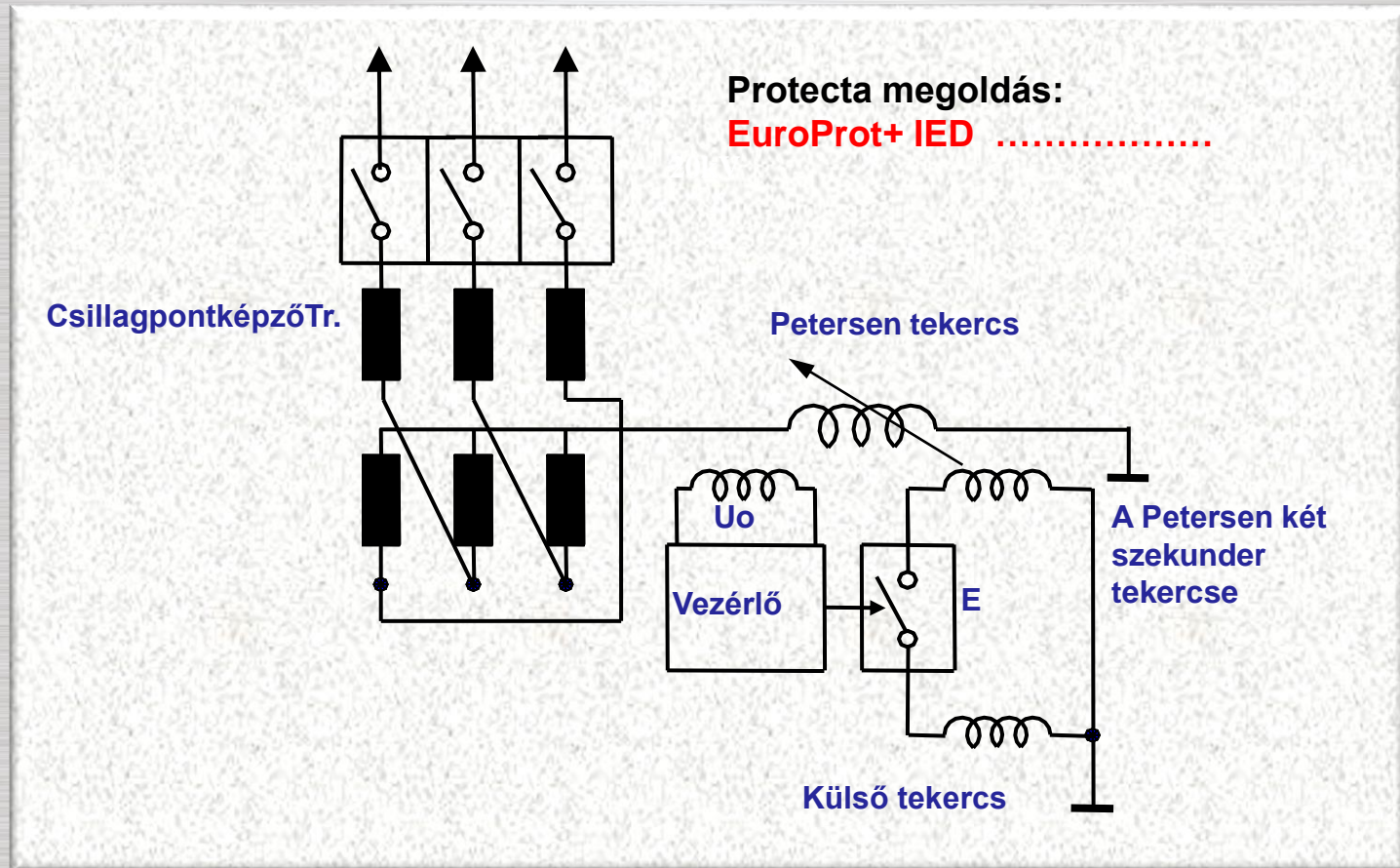

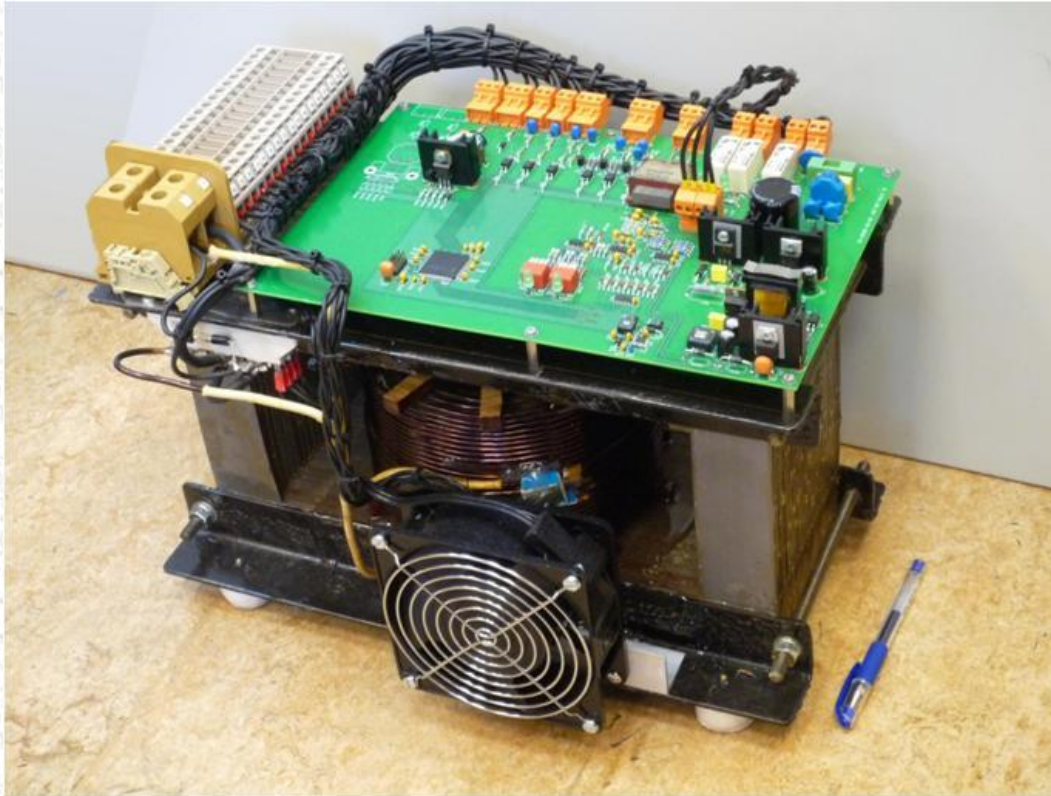
- Túl- vagy alulkompenzálás hátrányai:
  - Nagy maradék áram
  - Gyorsan visszatérő fázisfeszültség
  - Romló ívoltage hatékonyság
  - Nagy lépésfeszültség

Földzárlatkor jó lenne pontos kompenzálás
- A pontos kompenzálás hátrányai:
  - Nagy zérus sorrendű feszültség
  - Aszimmetrikus fázisfeszültségek
  - Probléma a hangoláskor

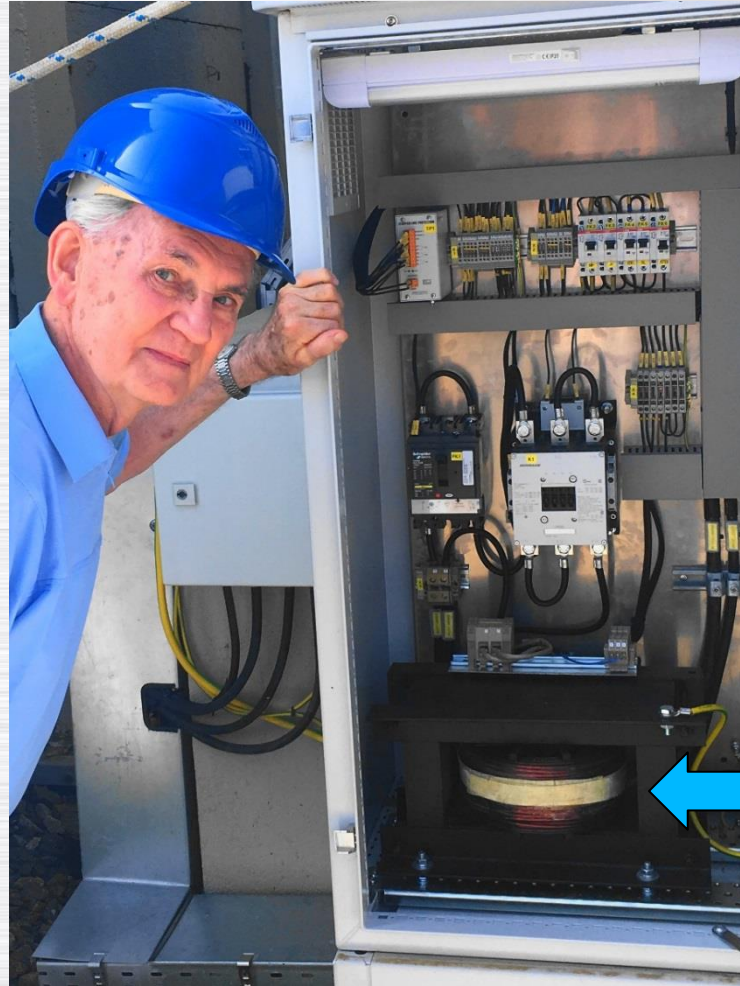
Normál üzemben jó lenne túlkompenzálás

Adaptív kompenzálás

A kapcsolt inductivitás

Külső tekercs

- **Normál üzem**

- Aszimmetria
- Petersen hangolás
- Adaptív kompenzálás

- **Földzárlati tranziensek**

- Tranziens érzékelés

- **Állandósult földzárlat**

- A hibás leágazás keresése

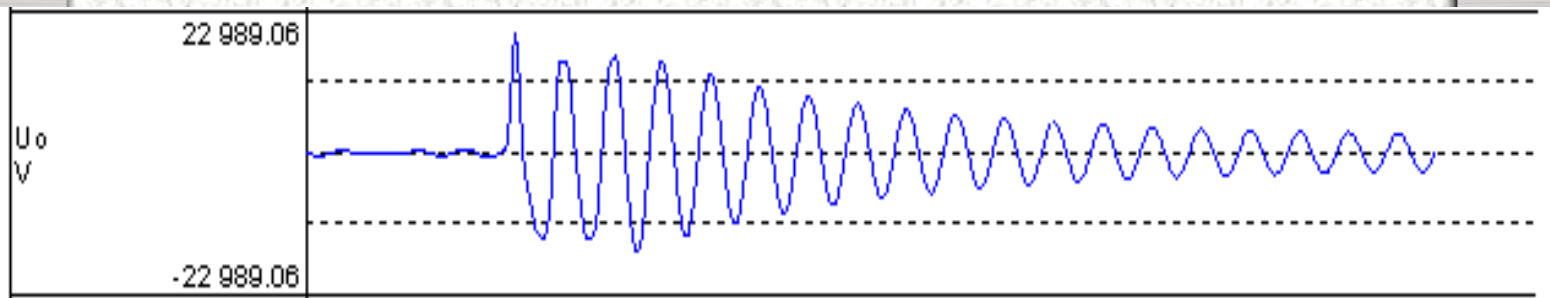
Fellépés szerint

- Ugrás szerűen fellépő
- Felgerjedő

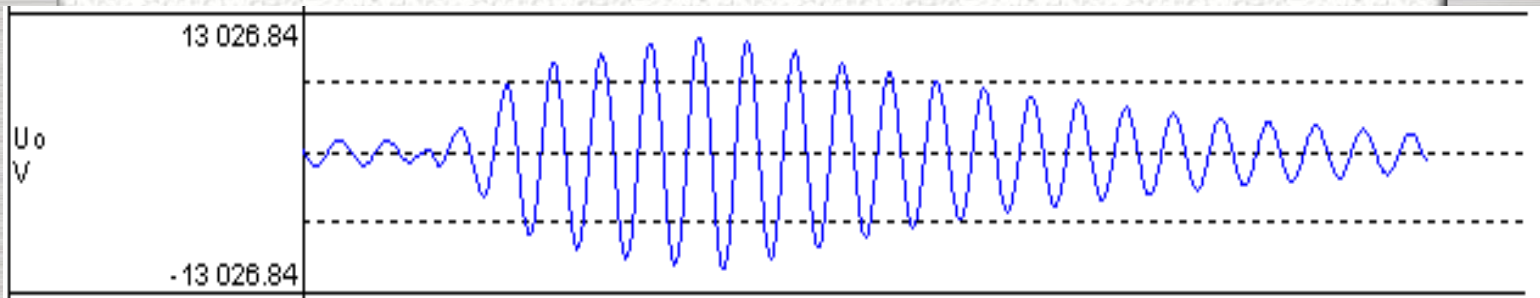
Kialvás szerint

- Tartós földzáratok
- „Spontán” múltó földzáratok
- Újra gyulladó földzáratok-sorozat
- Átterjedő zárlatok

Ugrás-szerűen fellépő földzárlat

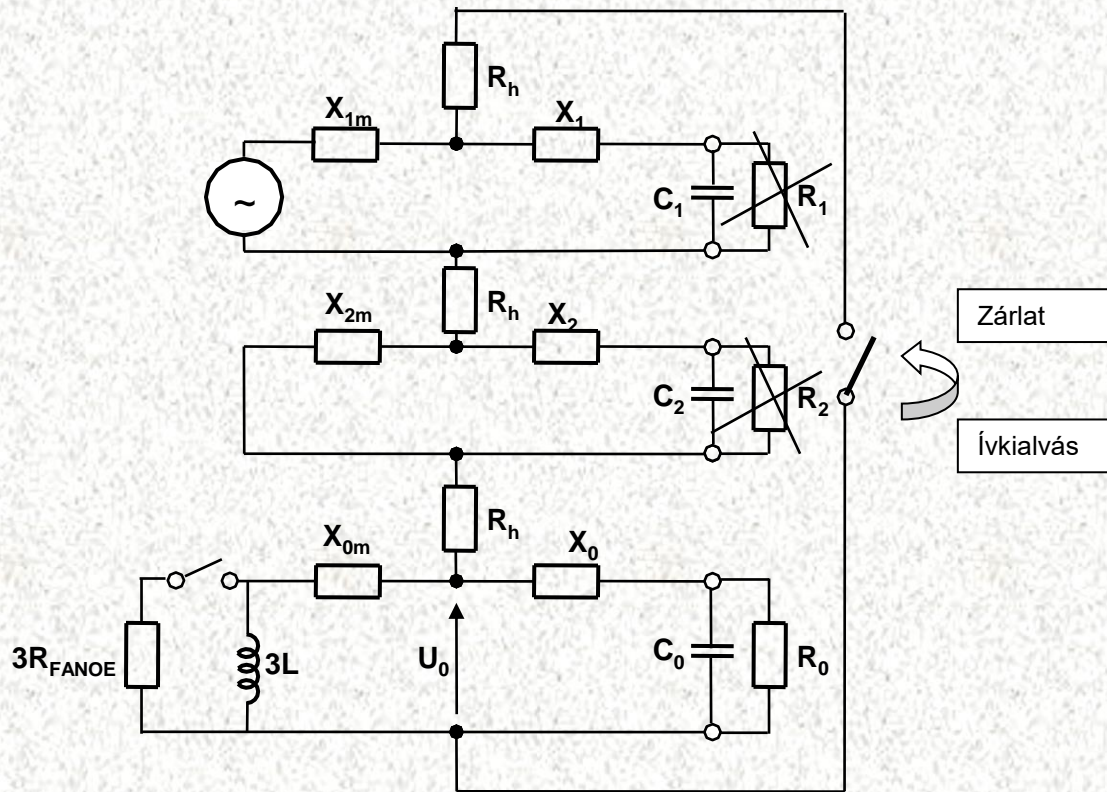

Felgerjedő földzárlat

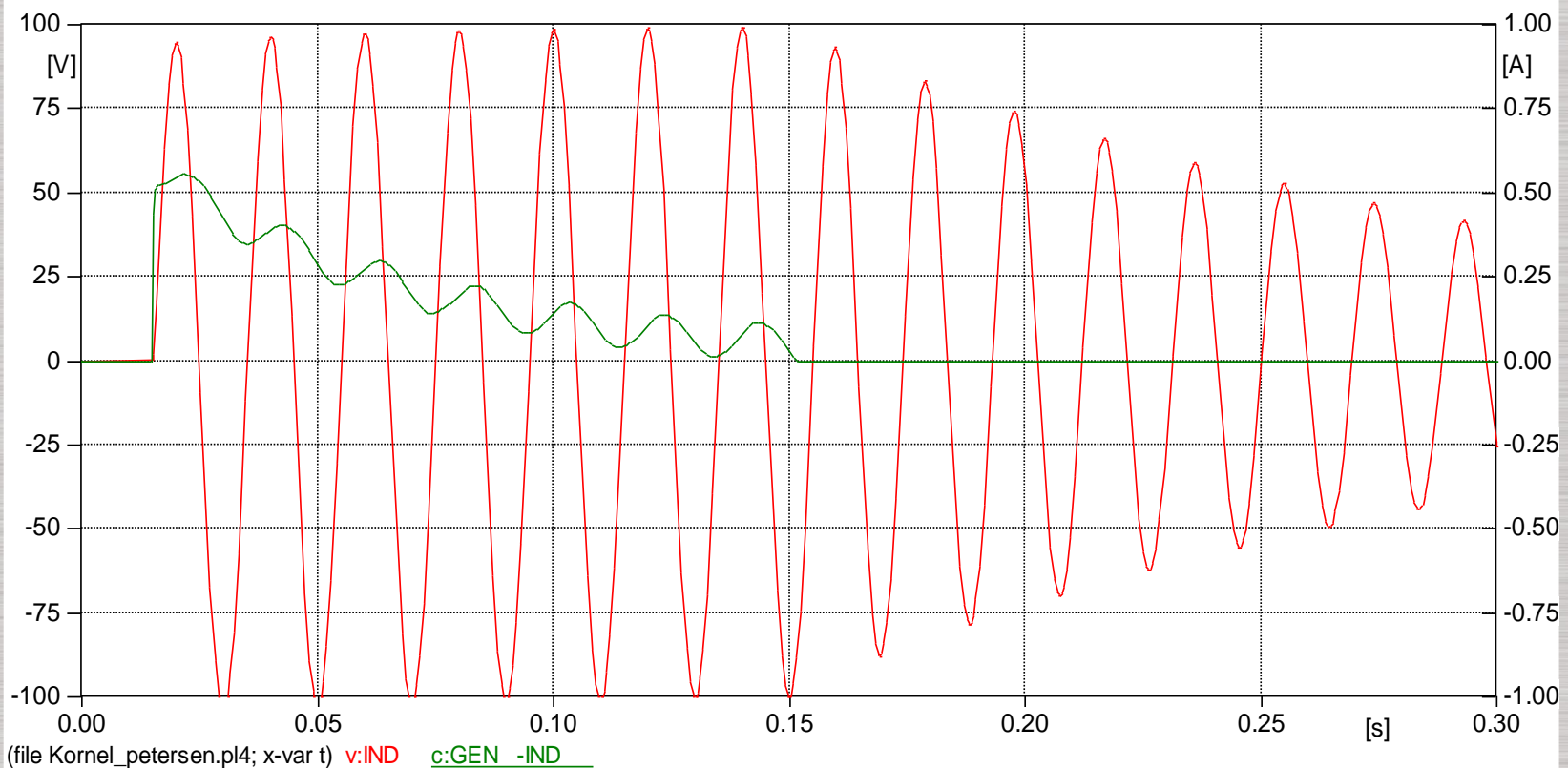

A tranziensek modellezése

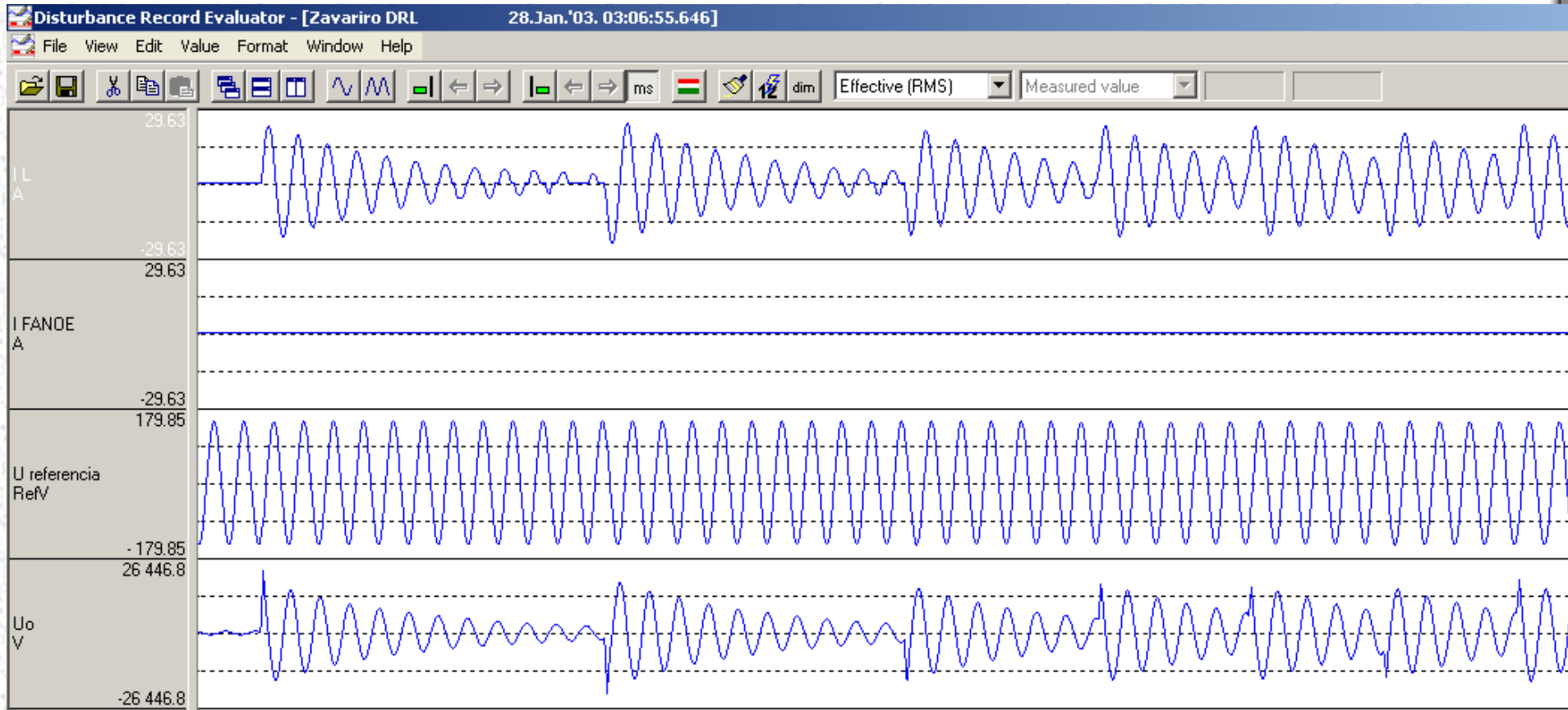
Az ívkialvás folyamata (modell)

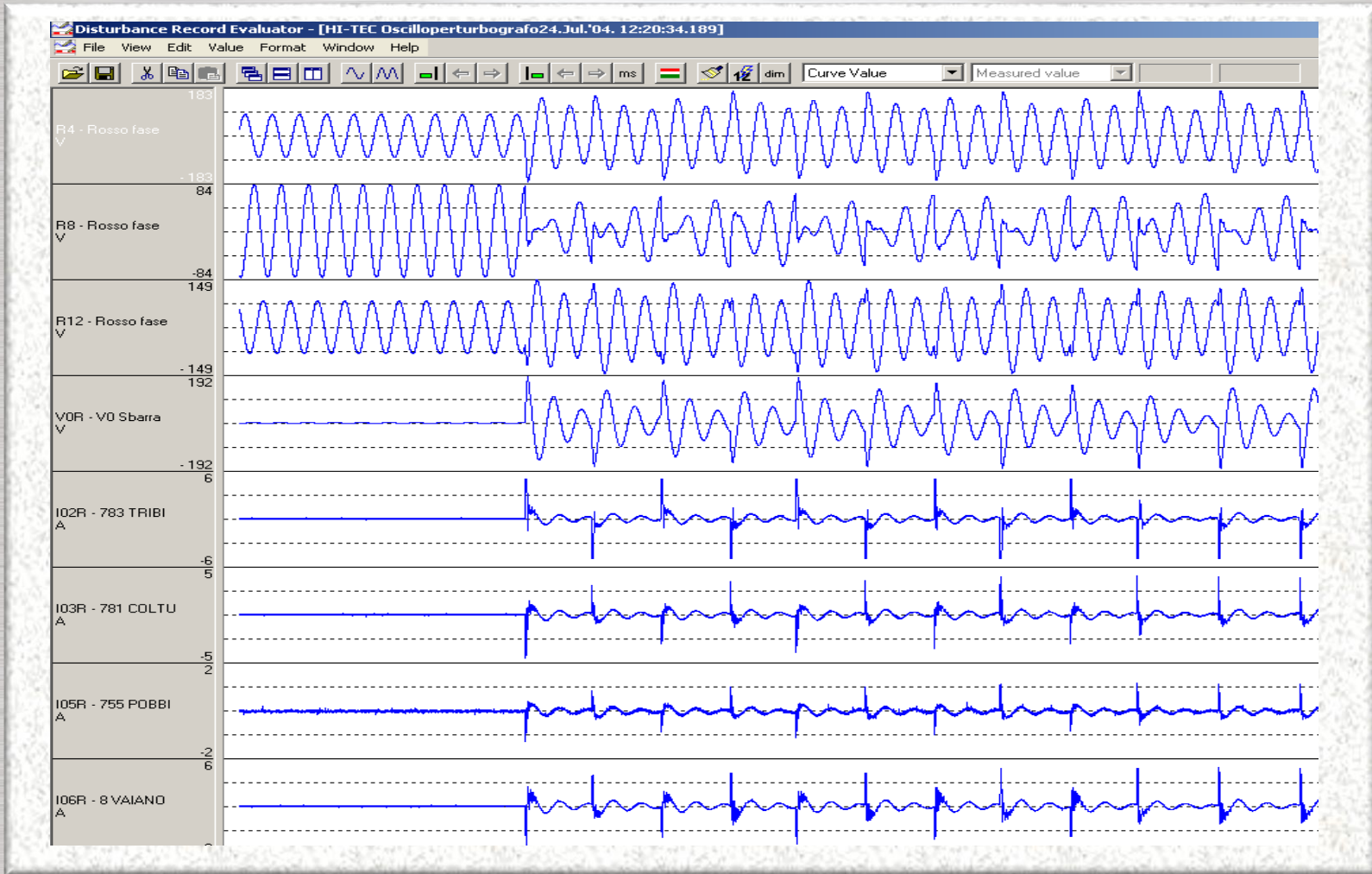

- Ívkialvás a hibahelyi áram nulla-átmenetekor
- A zérus sorrendű feszültség lassan csillapodik

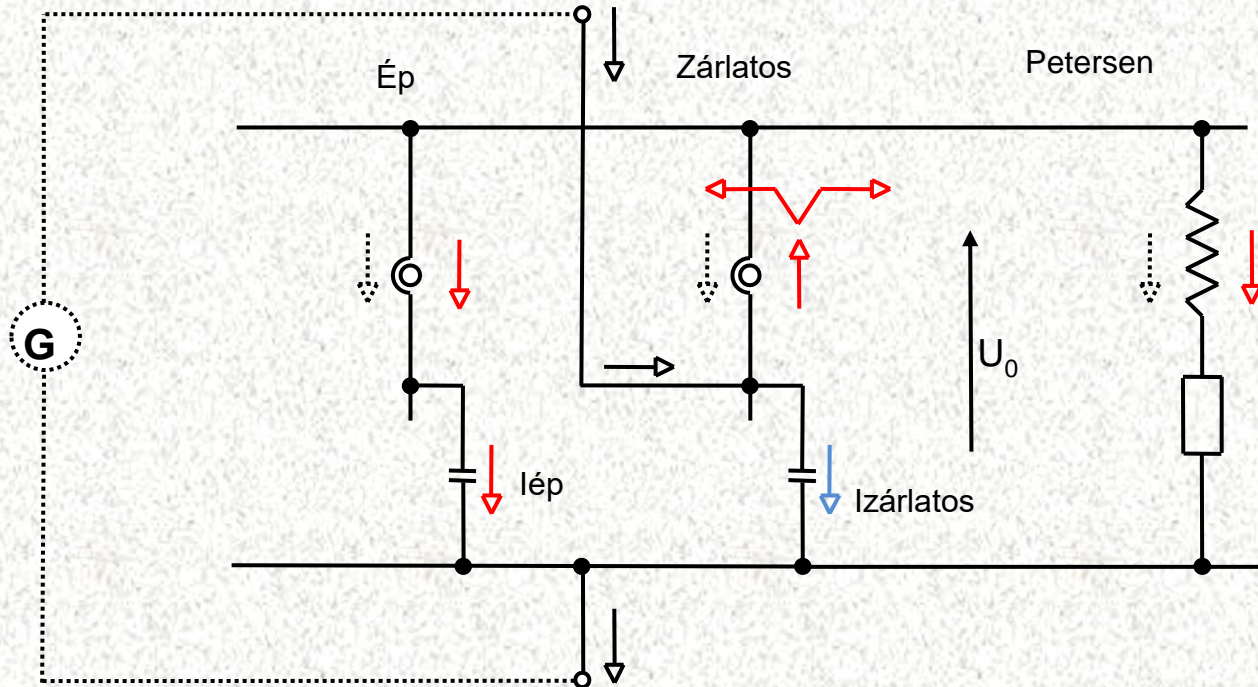
Tisztázatlan kérdések

- Mitől lesz kis impedanciás vagy nagy impedanciás egy földzárlat?
- Időjárás szerepe (eső, köd, zúzmara, villámcsapás, szél, stb.)?
- Hibahelyi események (égett faágak, madár vonulás, szennyezett szigetelők, stb.)?
- Átterjedő és kettős földzárlatok kialakulása?
- A maradék áram felharmonikus tartalma?
- STB.?

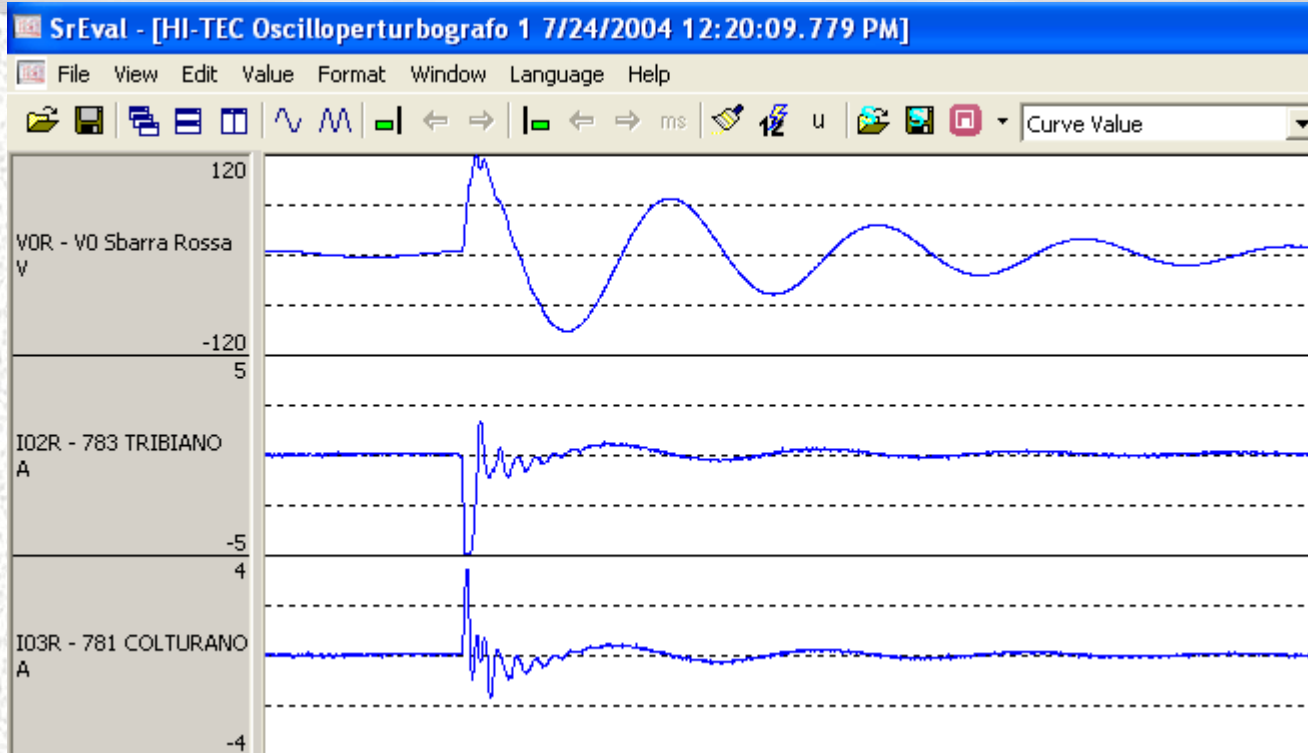

A zérus sorrendű hálózat részletes modellje

Protecta megoldás:
EuroProt+ IED „Wischer” relé

Az Io leágazási áramok jellegzetes összetevői:

- 50 Hz körüli fo sajátfrekvencia
- Nagy kiegyenlítő impulzus
- Több nagyfrekvenciás komponens (soros L-ek!)

- **Normál üzem**

- Aszimmetria
- Petersen hangolás
- Adaptív kompenzálás

- **Földzárlati tranziensek**

- Tranziens érzékelés

- **Állandósult földzárlat**

- A hibás leágazás keresése

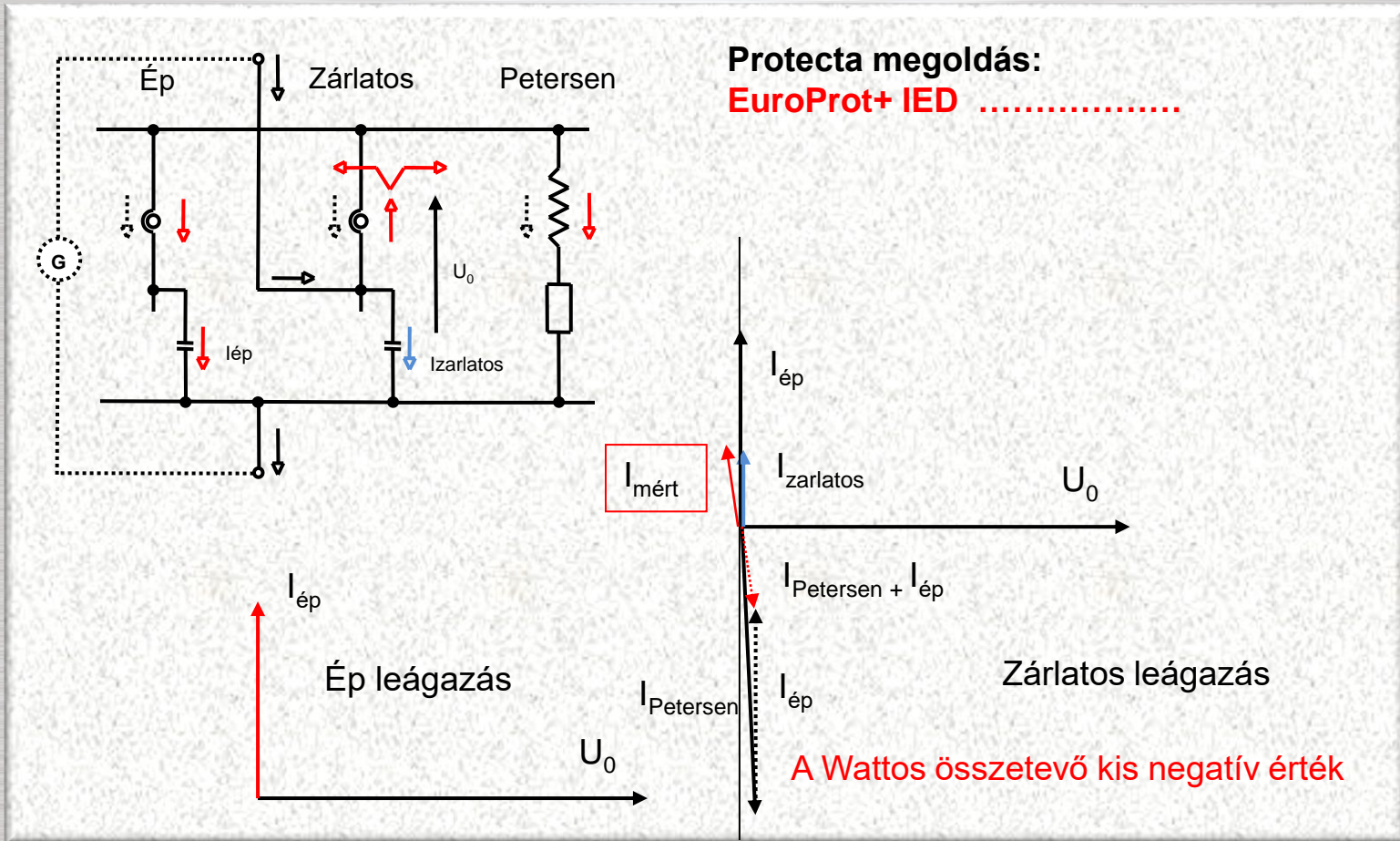

A zárlatos leágazás azonosítása

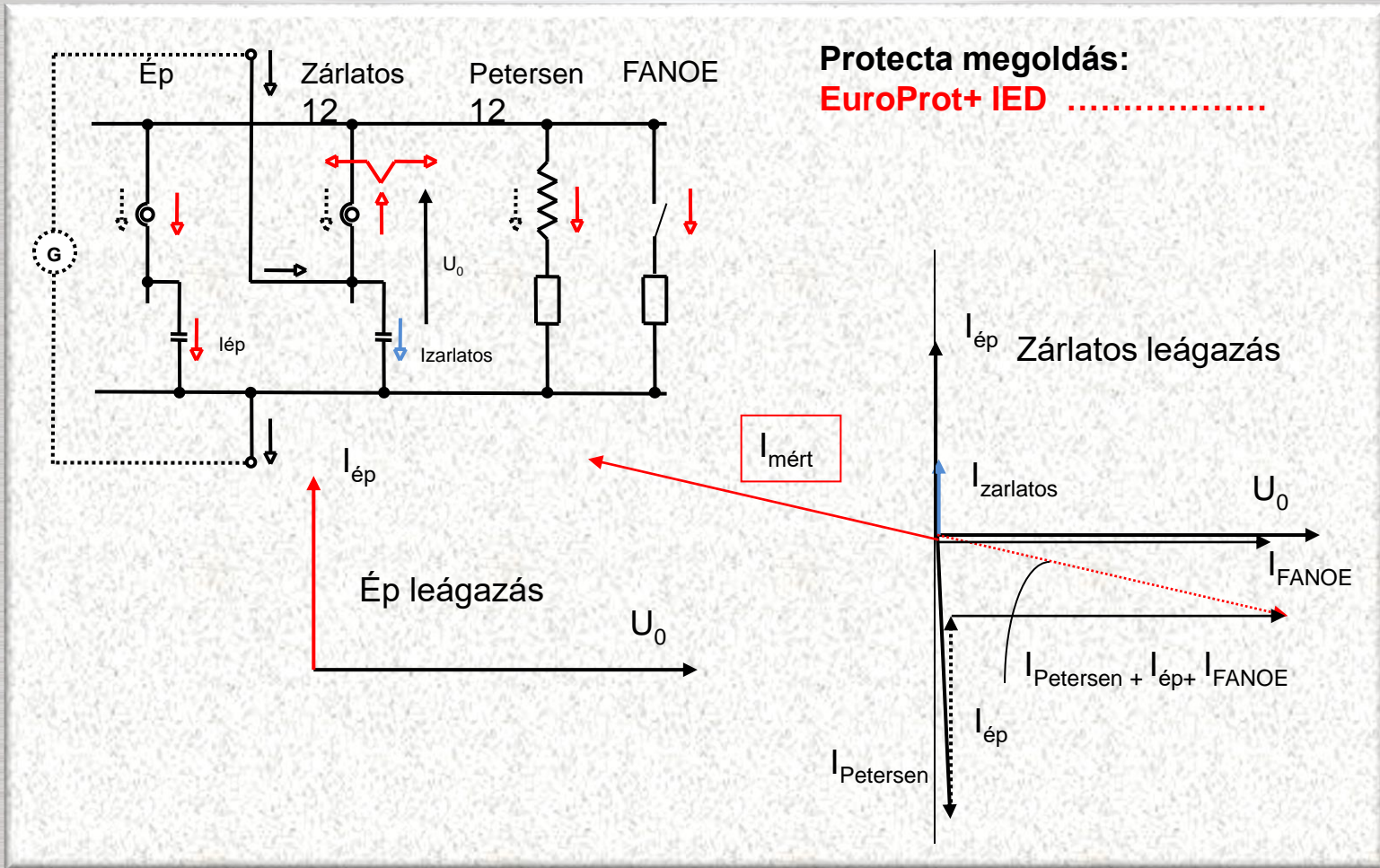
Állandósult földzárlat esetén lehetőségek a zárlatos leágazás azonosítására

- (A leágazások kapcsolgatása)
- Wattmetrikus érzékelés
- Földzárlati áram növelés
- Admittancia változtatás

Wattmetrikus kiválasztás

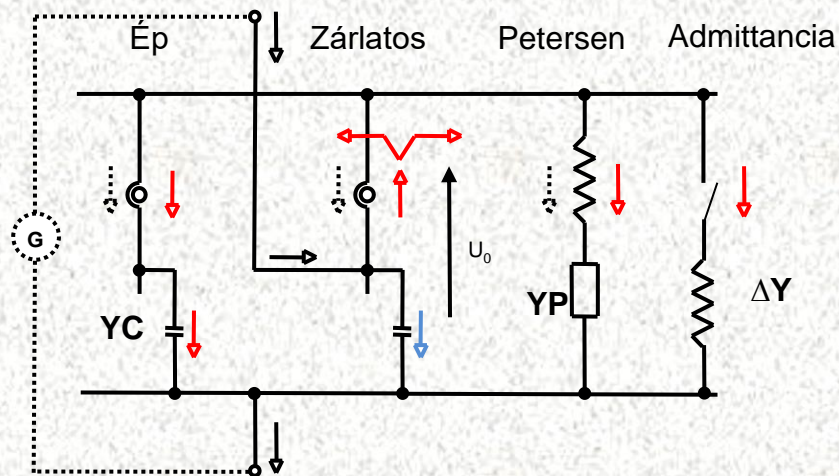
Áram növelés (FÁNÖE)

Admittancia változtatás

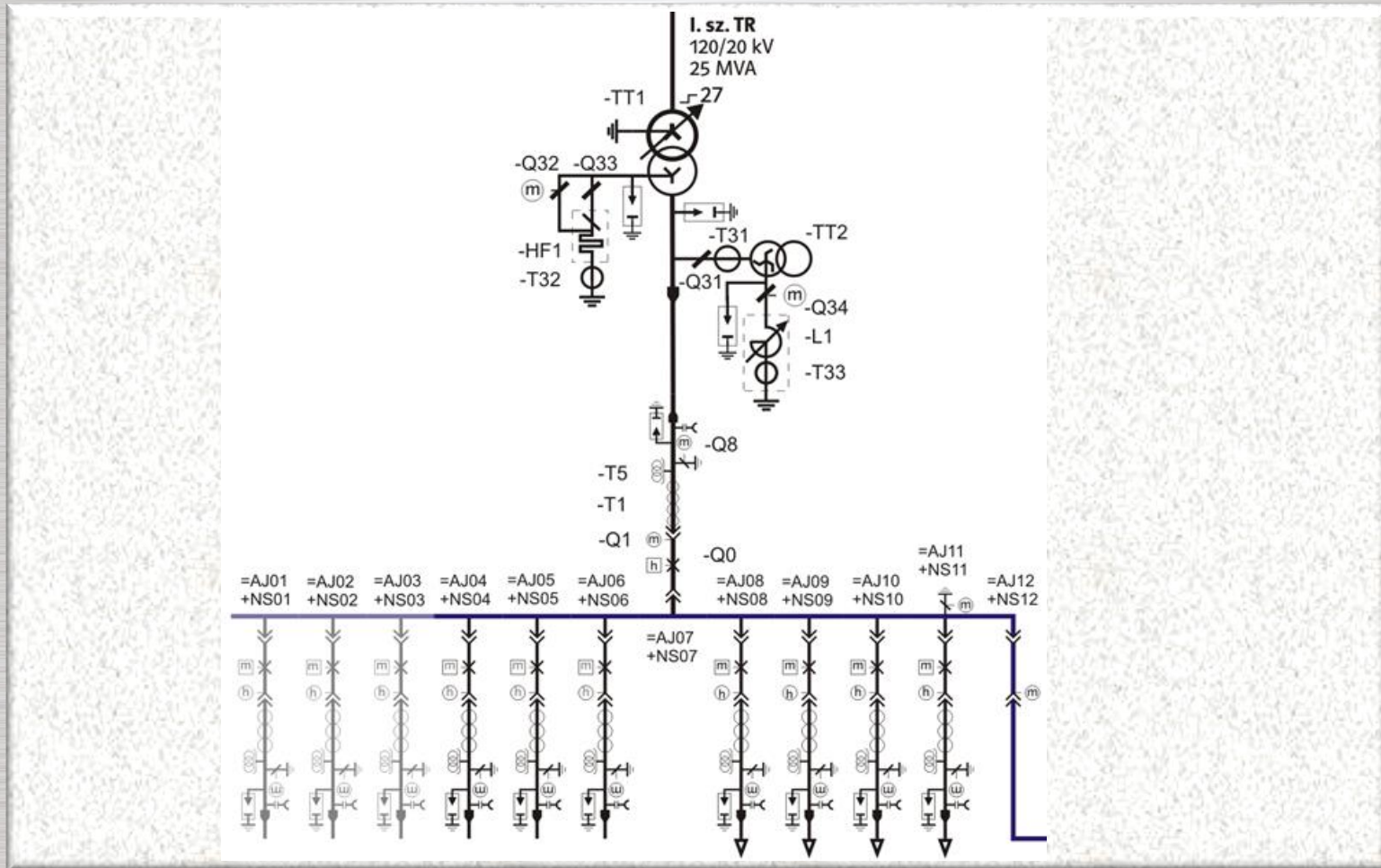
Protecta megoldás:

EuroProt+ IED .....

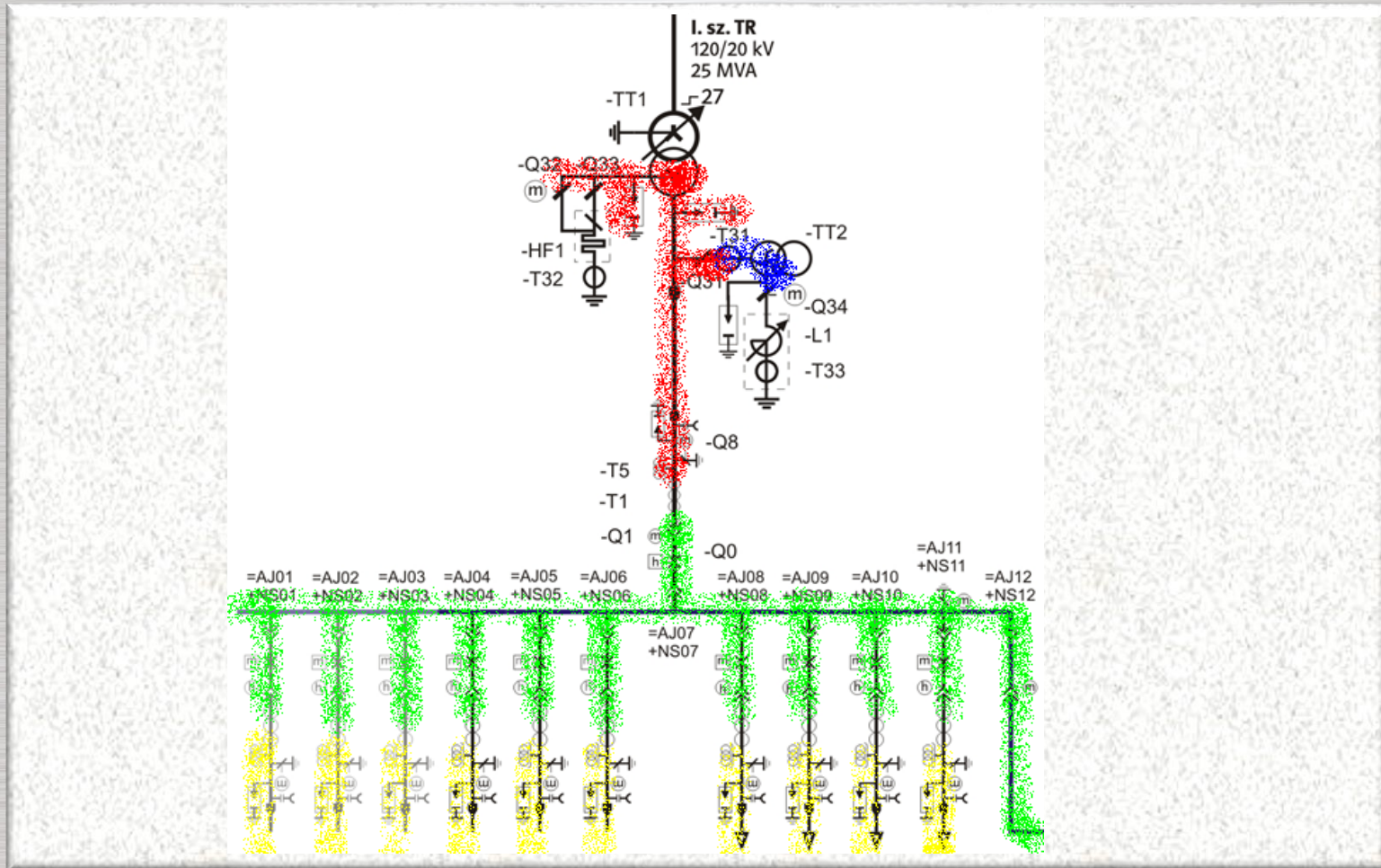

	ΔY Kikapcsolva	ΔY bekapcsolva	Különbség
Ép leágazás	YC	YC	0
Zárlatos leágazás	$-(YC+YP)$	$-(YC+YP+\Delta Y)$	ΔY

Admittancia változtatás

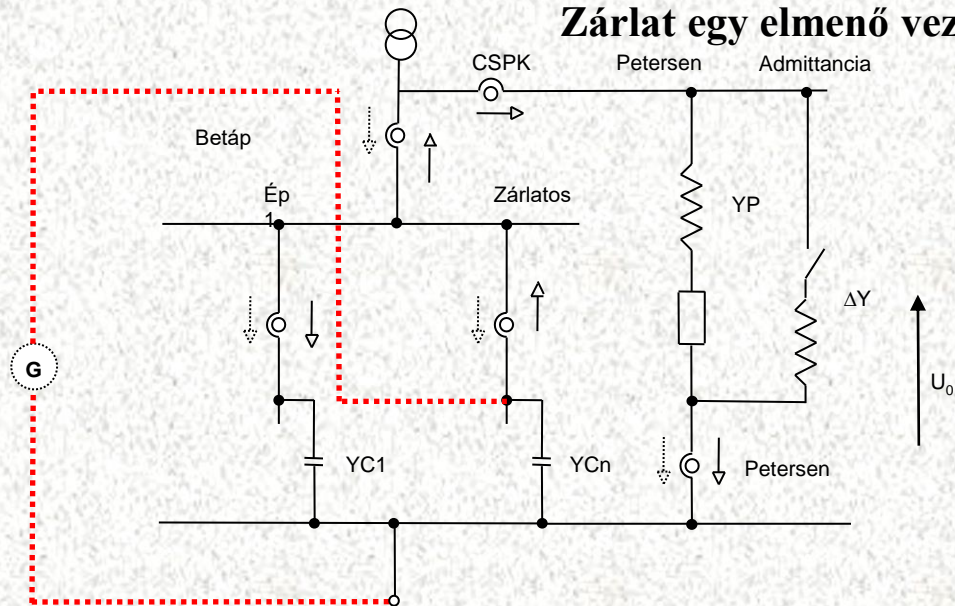

Admittancia változtatás

Admittancia változtatás

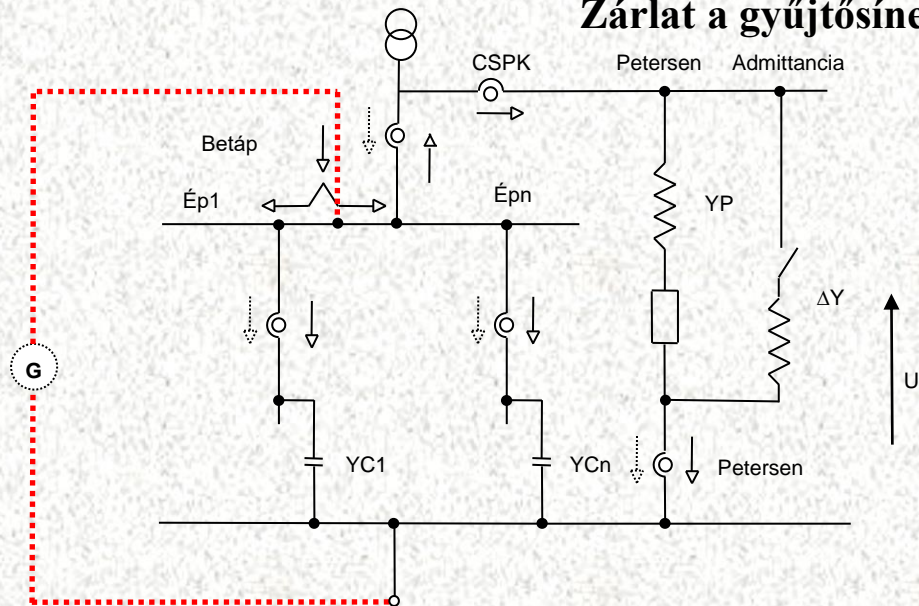
Zárlat egy elmenő vezetéken

	ΔY Kikapcsolva	ΔY bekapcsolva	Különbség
Ép leágazás	Y_C	Y_C	0
Zárlatos leágazás	$-(Y_C + Y_P)$	$-(Y_C + Y_P + \Delta Y)$	ΔY
Betáp	$-Y_P$	$-(Y_P + \Delta Y)$	ΔY
CSPK	$-Y_P$	$-(Y_P + \Delta Y)$	ΔY
Petersen	$-Y_P$	$-(Y_P + \Delta Y)$	ΔY

Admittancia változtatás

Zárlat a gyűjtősínen

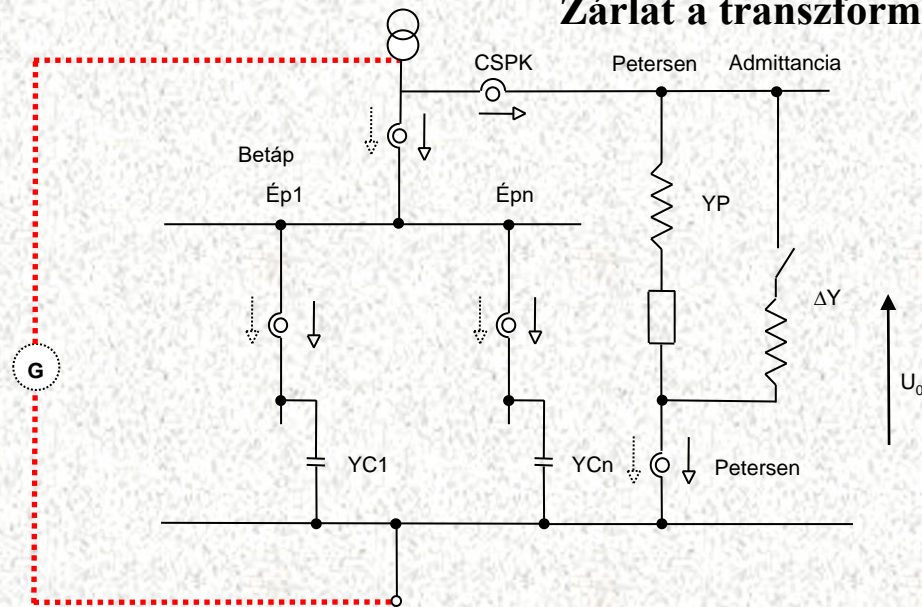

	ΔY Kikapcsolva	ΔY bekapcsolva	Különbség
Ép leágazás	YC	YC	0
Zárlatos leágazás	-	-	-
Betáp	$-Y_P$	$-(Y_P + \Delta Y)$	ΔY
CSPK	$-Y_P$	$-(Y_P + \Delta Y)$	ΔY
Petersen	$-Y_P$	$-(Y_P + \Delta Y)$	ΔY

Admittancia változtatás

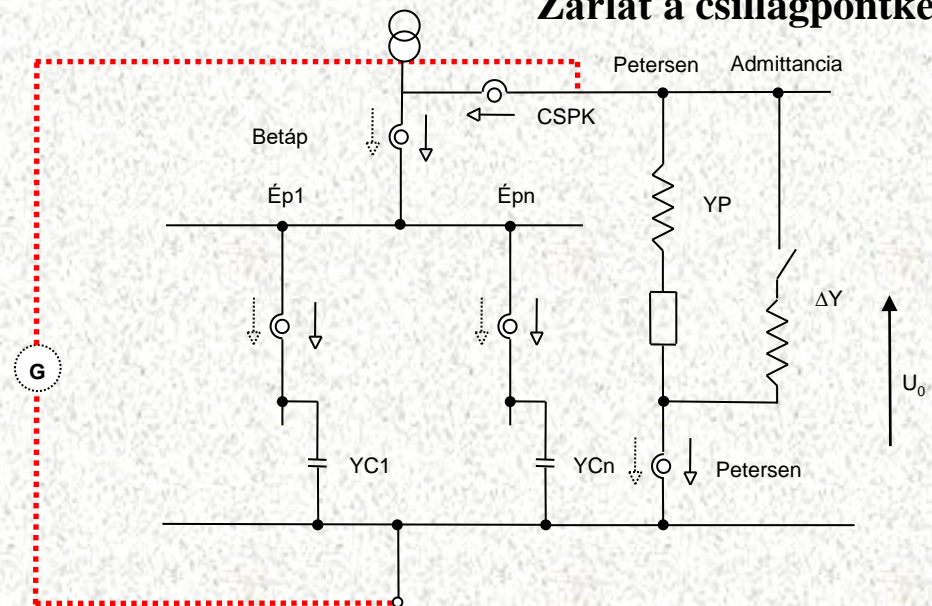
Zárlat a transzformátorban

	ΔY Kikapcsolva	ΔY bekapcsolva	Különbség
Ép leágazás	YC	YC	0
Zárlatos leágazás	-	-	-
Betáp	YC	YC	0
CSPK	-YP	-(YP+ΔY)	ΔY
Petersen	-YP	-(YP+ΔY)	ΔY

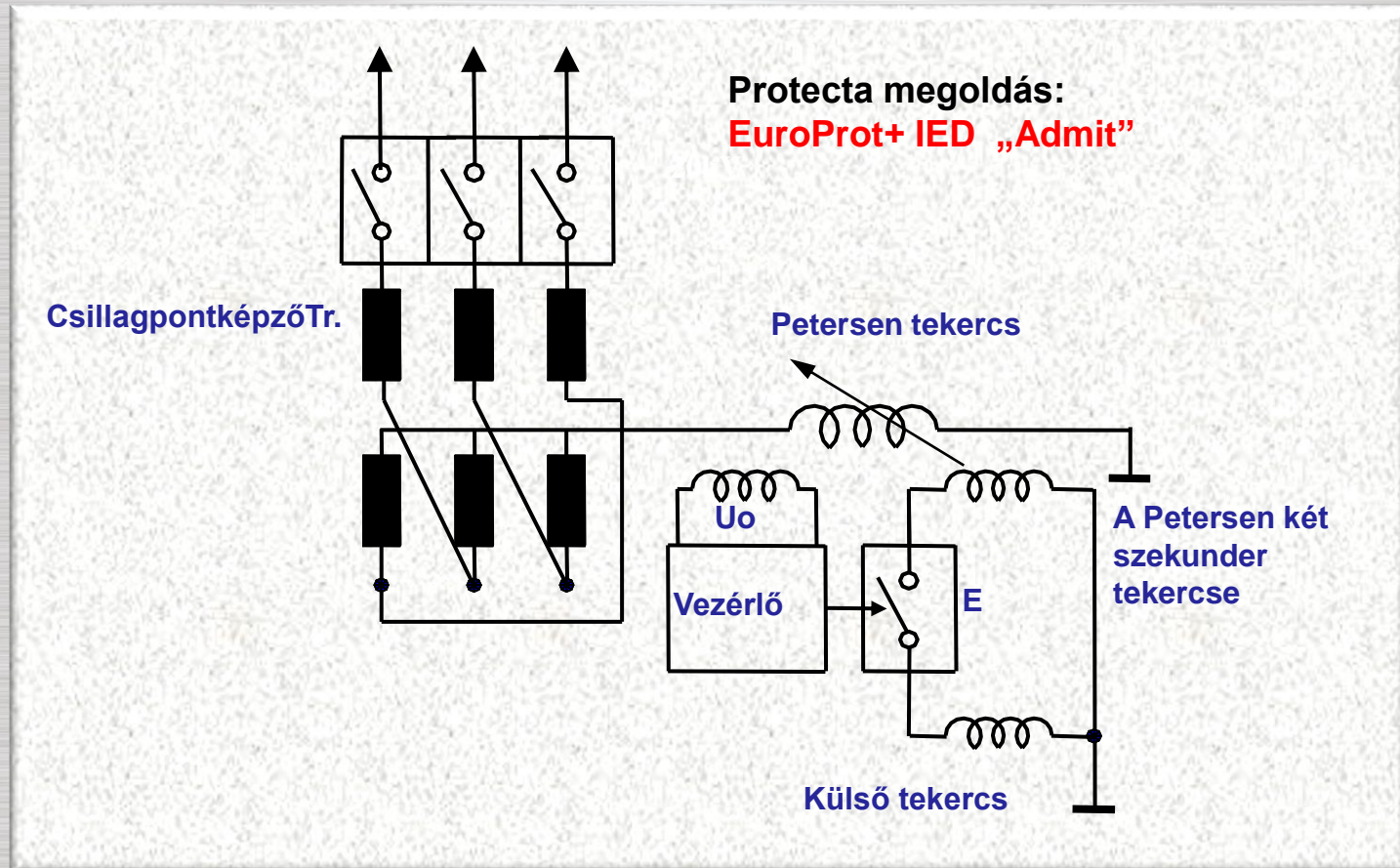
Admittancia változtatás

Zárlat a csillagpontképzőben

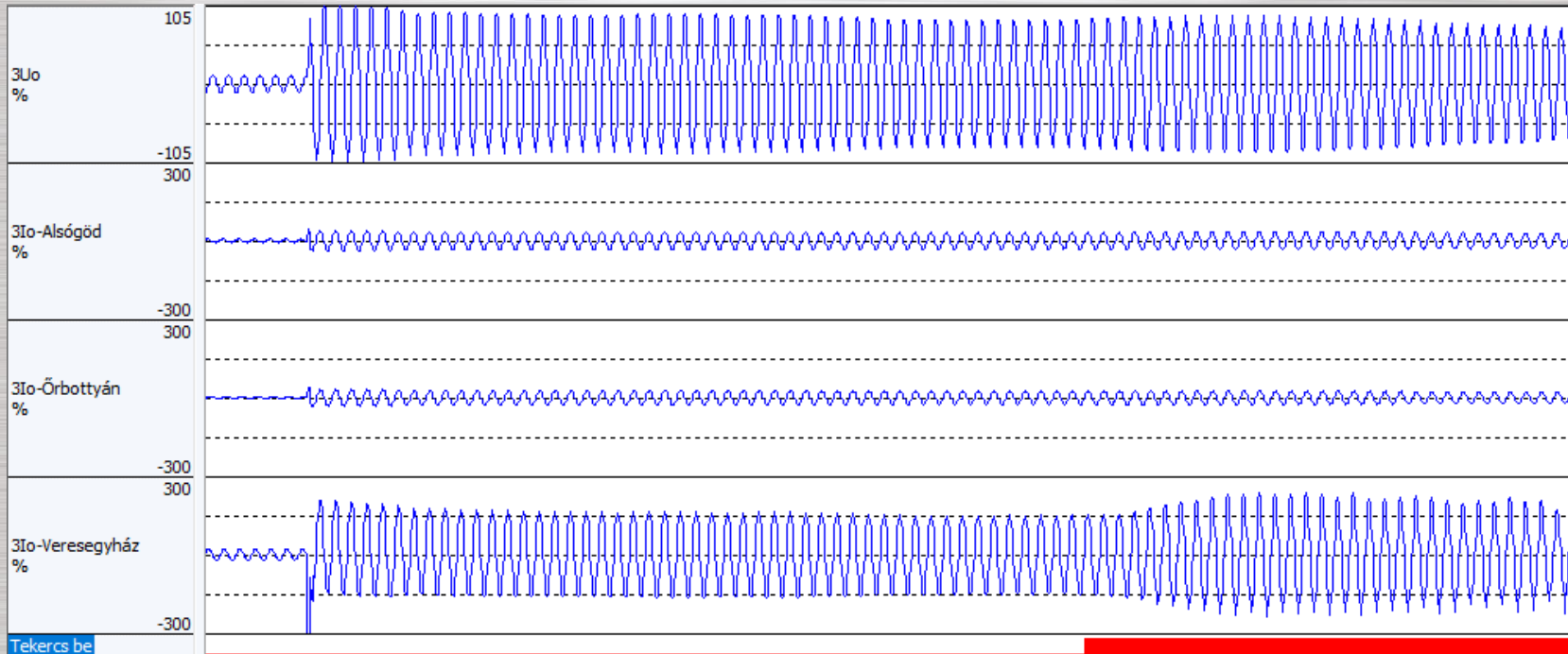

	ΔY Kikapcsolva	ΔY bekapcsolva	Különbség
Ép leágazás	YC	YC	0
Zárlatos leágazás	-	-	-
Betáp	YC	YC	0
CSPK	YC	YC	0
Petersen	$-Y_P$	$-(Y_P + \Delta Y)$	ΔY

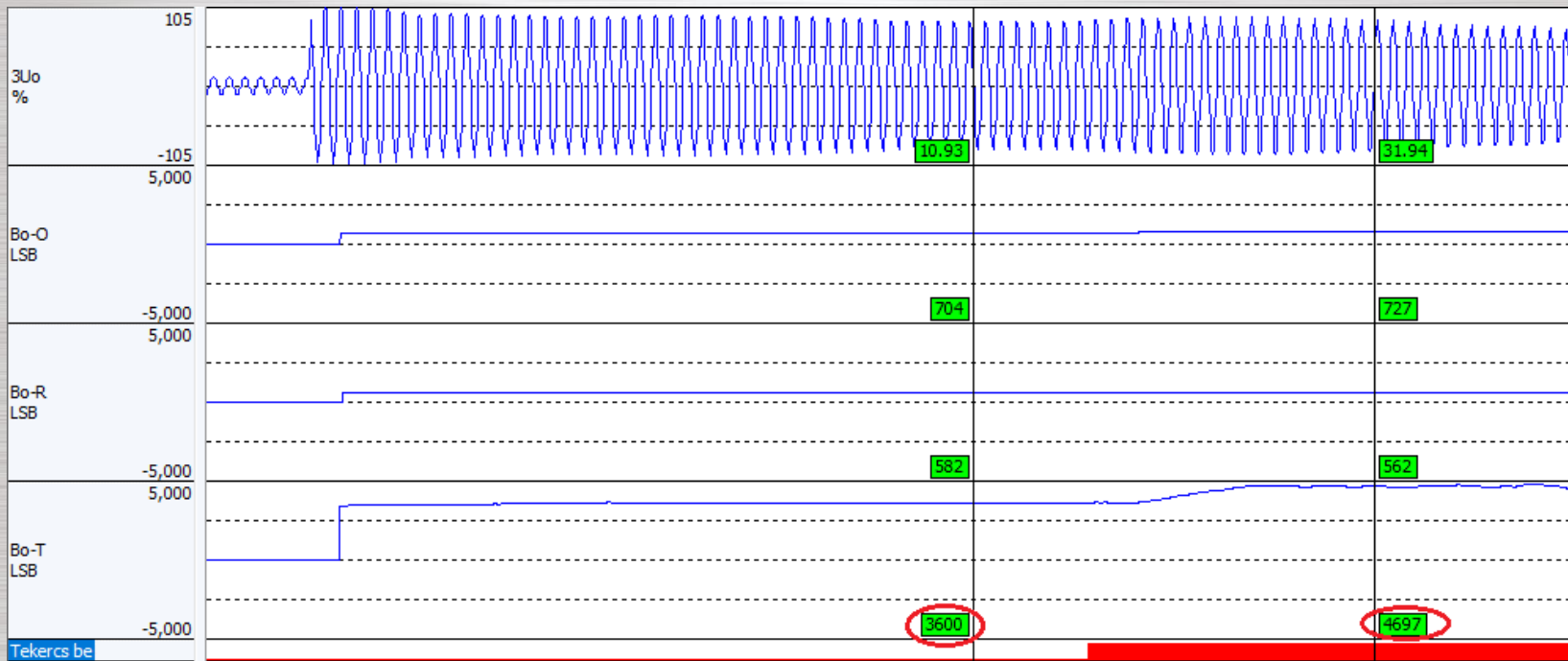
Admittancia változtatás

Zárlati működés: mért áramok

Zárlati működés: Számított admittanciák

$$\Delta Y_0^{sec.} = \left[3 \times X_{add.} \times \left(\frac{U^{prim.}}{U^{sec.}} \right)^2 \right]^{-1} \times \frac{N_{VT}}{N_{CT}} = \left[3 \times 1,8\Omega \times \left(\frac{13300V}{425V} \right)^2 \right]^{-1} \times \frac{346,41}{60} = 1091 \mu\text{Siemens}$$

Üzemi tapasztalatok az admittancia változtatással kapcsolatban

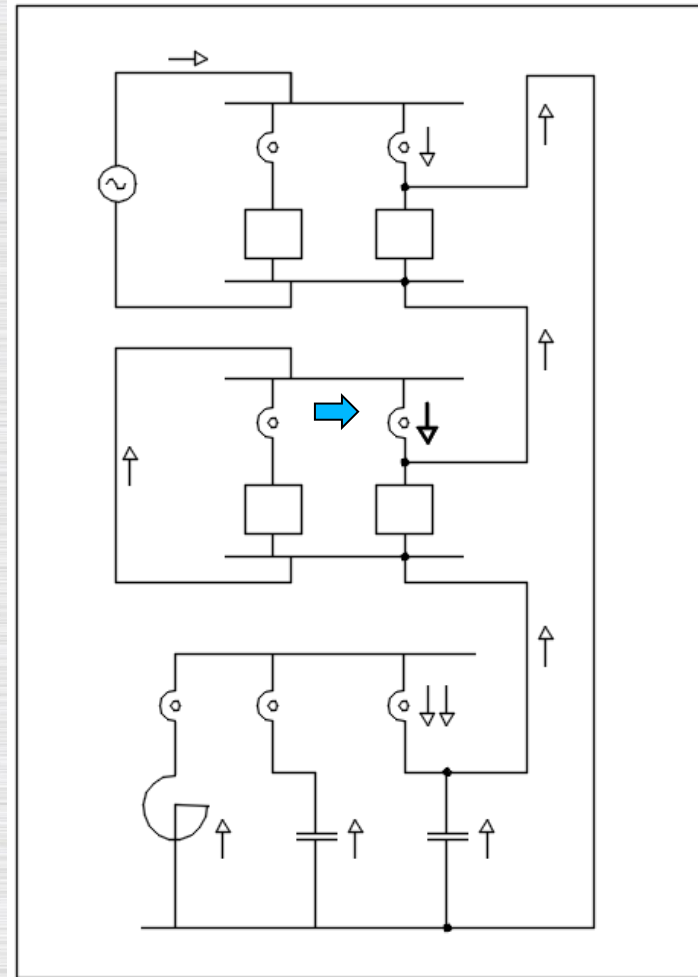
- ☑ Dunakeszi tesztüzem 2014 június óta 3 leágazásban
- ☑ Ózd éles üzem 2018 április óta
- ☑ Székesfehérvár éles üzem 2018 szeptembere óta
- ☑ Fertőszentmiklós éles üzem 2018 decembere óta
- ☑ Békés éles üzem 2019 szeptembere óta
- ☑ Baja éles üzem 2020 szeptembere óta
- ☑ Nagymaros éles üzem 2021 január óta

A tapasztalatok igazolják az elvárásokat

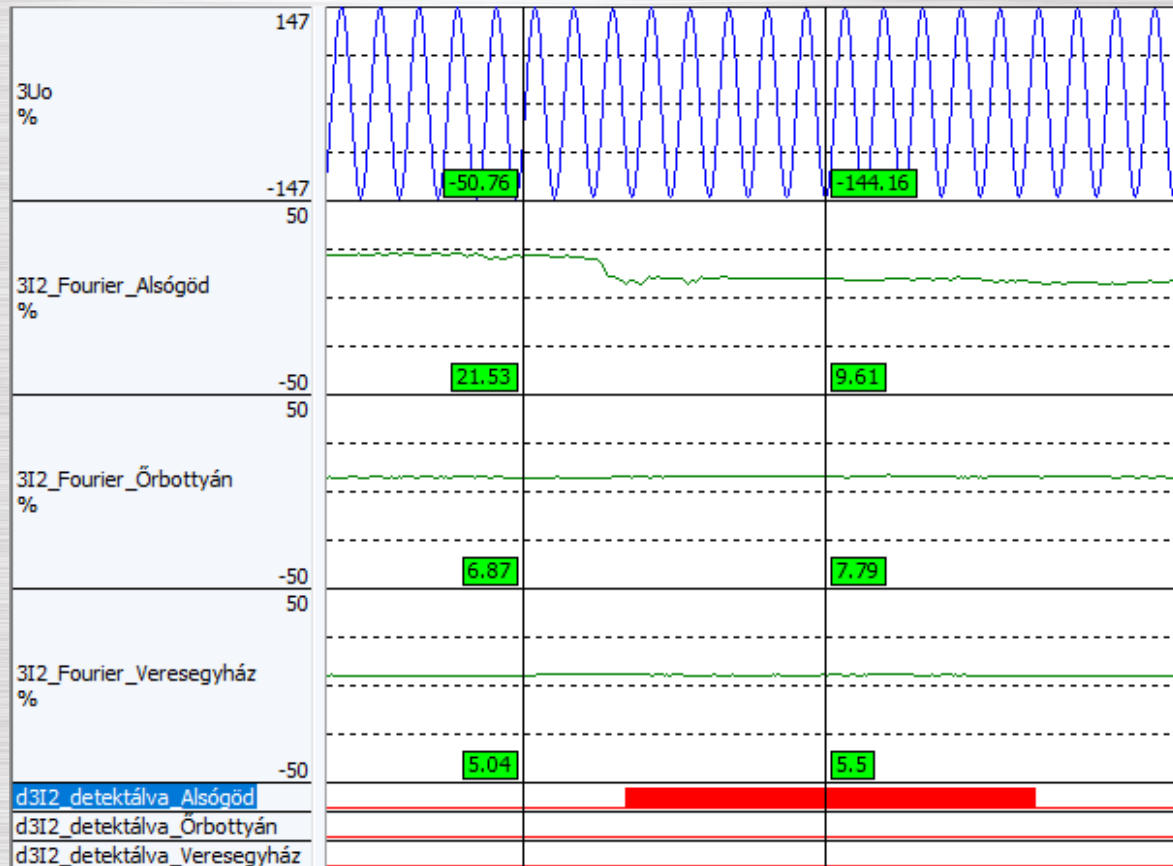
- ☑ A módszer ki van egészítve intermittens zárlatokat kezelő funkcióval
- ☑ A módszer ki van egészítve a „KÚÁ” biztonságos kezelésére

Feszültségmérés helyett negatív sorrendű áramösszetevő

- ☑ Az admittancia változtatás áramát elemzi (folyamatosan)
- ☑ Nem kell feszültségmérés!
(alállomáson kívüli érzékelés is!)
- ☑ ΔI előre becsülhető, paraméterrel behatárolható:
  - ☑ terhelésváltozás kizárható
  - ☑ egyéb aszimmetrikus hibák kizárhatók

Admittancia változtatás hatása a **negatív sorrendű áramokra**

Üzemi tapasztalatok a negatív sorrendű áram-érzékeléssel kapcsolatban

Dunakeszin az egy éve tartó tesztüzem során

- ☑ a módszer hatékonynak bizonyult;
- ☑ a terhelésváltozás és egyéb zárlatok miatti negatív sorrendű változást kizáró algoritmus tesztelve;
- ☑ a paraméterek javasolt tartománya rögzítve;
- ☑ a szelektivitás ellenőrizve.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!